
SAŽETAK

izvješća o radu pravobraniteljice za djecu 2019.

OSLONI SE NA DJEČJA PRAVA
i ništa ne brini.
TVOJA PRAVA NA
OBRAZOVANJE, SLOBODNO
vrijeme, igru, pristup
informacijama i brojna
DRUGA, ŠTITOM OD
JASTUKA BRANI
HRABRI VITEZ PRAVKO.

i lustracija na naslovnici „Vitez Pravko“ rad je učenika Nikole Pavoševića, nastao u projektu „Osloni se na dječja prava“ koji smo ostvarili u suradnji sa Školom primijenjene umjetnosti i dizajna u Osijeku, u povodu 30. obljetnice UN-ove *Konvencije o pravima djeteta*. Slika na ovoj stranici prikazuje motiv apliciran na majice, torbe i jastučnice nastale u učeničkoj zadruzi ŠPUD Osijek.

Sadržaj

1 UVOD	4
2 PRAĆENJE POJEDINAČNIH POVREDA PRAVA DJECE	6
2.1 Osobna prava	7
2.1.1 Statusna prava	7
2.1.2 Pravo na privatnost	8
2.1.3 Pravo na život s roditeljima i roditeljsku skrb	8
2.1.3.1 Udomiteljstvo, deinstitutionalizacija i posvojenje	9
2.1.3.2 Uzdržavanje	9
2.1.4 Pravo na zaštitu od nasilja i zanemarivanja	10
2.1.4.1 Nasilje i zanemarivanje u obitelji	10
2.1.4.2 Nasilje u odgojno-obrazovnim ustanovama	10
2.1.4.3 Nasilje u drugim ustanovama i ostalo nasilje	11
2.2 Prava djece kao članova društvene zajednice	11
2.3 Obrazovna prava	11
2.4 Zdravstvena prava	13
2.5 Socijalna i ekonomska prava	14
2.6 Kulturna prava, slobodno vrijeme i sport	15
2.7 Pravosudno zaštitna prava	16
2.7.1 Zaštita djeteta žrtve i svjedoka	16
2.7.1.1 Zaštita od spolnog iskorištavanja i zloupotrebe	17
2.7.2 Zaštita prava djece u sukobu sa zakonom	17
2.8 Sigurnost, nesreće i ugrožavajuće okruženje	18
2.9 Diskriminacija	19
2.10 Ostala prava i nenadležnost	19
3 MREŽA MLADIH SAVJETNIKA (MMS) - DJEČJE SUDJELOVANJE	19
4 IZDOJENA PODRUČJA ZAŠTITE PRAVA DJECE	20
Prijedlozi za izgradnju cjelovitog sustava zaštite prava djece	
4.1 Prava djece pripadnika nacionalnih manjina	20
4.2 Prava djece s problemima u ponašanju	21
4.3 Prava djece čiji su roditelji u zatvoru	22
4.4 Mediji i zaštita dječjih prava	22
4.5 Prava djece u digitalnom okružju	22
4.6 Djeca u pokretu	23
4.7 Djeca žrtve trgovanja ljudima	23
4.8 Prava djece na otocima	23
5 PREPORUKE PRAVOBRANITELJICE ZA DJECU	24
6 NORMATIVNA AKTIVNOST	25
7 OBILASCI USTANOVA ZA DJECU I DRUGIH MJESTA	25
8 OSTALE AKTIVNOSTI U ZAŠTITI I PROMICANJU PRAVA DJECE	26
9 SUSRETI, RAZGOVORI I SURADNJA S DJECOM	26
10 MEĐUNARODNA AKTIVNOST	26
11 OSTALE AKTIVNOSTI REGIONALNIH I SREDIŠNJEG UREDA	27
12 USTROJ I FINANCIJSKO POSLOVANJE	27
13 ZAKLJUČAK	28
14 LEGENDA	30

Uvod

1

Tako smo 2019. godinu posvetili obilježavanju 30. obljetnice *Konvencije o pravima djeteta* i napretku u ostvarivanju dječjih prava u našem društvu, zapamtit ćemo je, nažalost, po svoj djeci koja su stradala od nasilja koje se u većini slučajeva moglo spriječiti. Sedamnaesto Izvješće o radu pravobraniteljice za djecu, koje se podnosi Hrvatskome saboru u skladu s odredbama *Zakona o pravobranitelju za djecu*, ukazuje na postignuća, propuste i promjene u stanju dječjih prava iz perspektive našeg djelovanja.

Usljed pojačanog zagovaranja i djelovanja, u 2019. smo prvi put dobili nešto jasniji pokazatelj o tome koliko Republika Hrvatska ulaže u djecu na nacionalnoj razini, kada je Ministarstvo za demografiju, obitelj, mlade i socijalnu politiku objavilo prvi Dječji proračun za razdoblje 2019. - 2021. To je važan prvi korak u analizi i praćenju učinkovitosti ulaganja u djecu kojim je Vlada Republike Hrvatske provela jednu od važnih preporuka UN-ovog Odbora za prava djeteta iz 2014. godine. Očekujemo da će se u sljedećoj fazi osigurati i prikaz stvarnih izdvajanja na nacionalnoj, ali i na lokalnoj i regionalnoj razini. Samo na taj način sredstva namijenjena djeci bila bi vidljiva u proračunima te zaštićena od „rezanja” i štednje u kriznom razdoblju koje je pred nama.

Tijekom 2019. primili smo gotovo 10 % više novih prijava, pritužbi, upita i zahtjeva nego u prethodnoj godini. Otvoren je 1.741 novi predmet, a postupalo se i u 933 predmeta koji su, zbog složenosti i specifičnosti koje zahtijevaju višegodišnje praćenje, preneseni iz prethodnih godina. U ovom izvješću donosimo pregled postupanja pravobraniteljstva za djecu po pojedinačnim prijavama povreda prava djece, sažeti prikaz općih inicijativa te naših raznih drugih inicijativa i aktivnosti u praćenju, zaštiti i promicanju dječjih prava.

Među tim inicijativama posebno ističem aktivnosti obilježavanja 30. obljetnice *Konvencije o pravima djeteta* te sudjelovanje u evaluaciji Strategije za prava djece Vijeća Europe (2016. - 2021.).

Zbog opširnosti izvješća u tekstu se koriste akronimi i kratice, objašnjeni u legendi na kraju izvješća. Riječi i izrazi korišteni u tekstu izvješća podjednako se odnose i na ženski i na muški spol.

Najviši porast prijava, pritužbi, upita i zahtjeva zabilježili smo u području sigurnosti i zaštite djece te u području obrazovnih prava. Godinu je obilježio nagli rast smrtnosti djece uslijed stradavanja u prometnim nesrećama te poteškoće u sustavu obrazovanja koje su kulminirale dugotrajnim štrajkom, uz otprije prisutnu nedostupnost odgoja i obrazovanja za pojedine skupine djece te kontinuiranu stagnaciju kvalitete obrazovanja.

Među našim inicijativama ističem *Posebno izvješće o ugroženosti prava djece u odgojnim domovima*, o kojemu se raspravljalo na Odboru za zdravstvo i socijalnu politiku Hrvatskog sabora. Njime smo upozorili na to da djeca s problemima u ponašanju u tim domovima žive u neprimjerenim uvjetima i ne dobivaju potrebnu podršku ni tretman, što uzrokuje daljnje teškoće, te smo pozvali na izradu Akcijskoga plana za zaštitu njihovih prava.

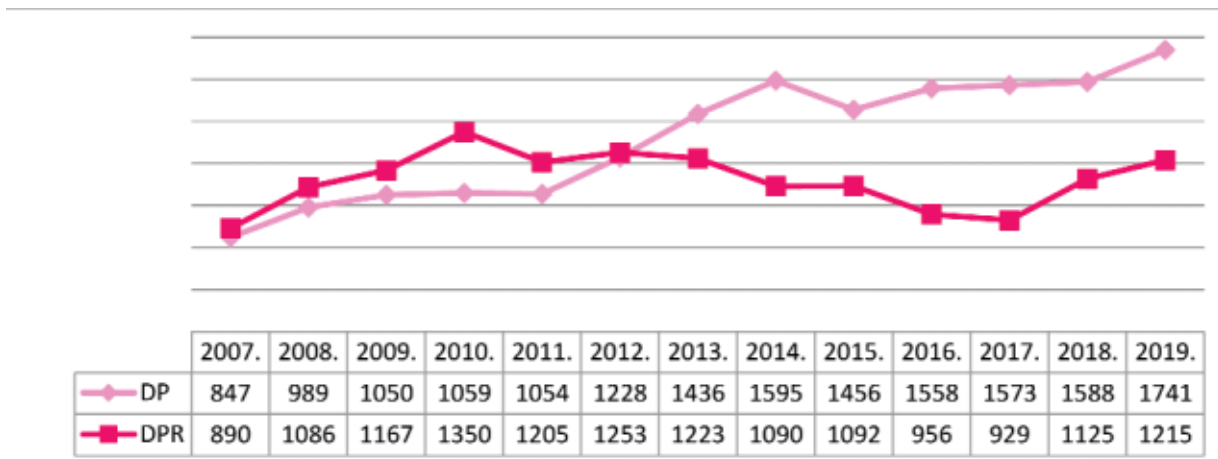
Teške povrede prava djece u obiteljima u 2019. utjecale su na povećano izdvajanje djece iz obitelji, zbog roditeljskog zanemarivanja i zlostavljanja djece. U nedostatku udomiteljskih obitelji, to je povećalo smještaj djece u institucijama socijalne skrbi. To su samo neki od trendova i izazova koje smo identificirali, a o kojima možete više čitati u Izvješću za 2019.

Zahvaljujem svojim mladim savjetnicima, članovima MMS-a, na njihovim prijedlozima i mišljenjima koji su mi pomogli u boljem razumijevanju potreba djece te u donošenju kvalitetnijih preporuka i zaključaka u 2019. Vjerujem da svatko tko radi s djecom i za djecu, svoj rad može značajno unaprijediti ako otvori prostor za dijalog i traženje zajedničkih rješenja u suradnji s djecom koje se to tiče.

Izvješće koje je pred vama rezultat je posvećenog timskog rada savjetnika i djelatnika Ureda. U svome radu često propitujemo što smo mogli učiniti bolje ili drugačije. Voljela bih da ovo izvješće potakne na takvo samopropitivanje ili samoprocjenu i sve dionike u sustavu zaštite prava i dobrobiti djece u Hrvatskoj, kako bismo ispunili svoje odgovornosti prema djeci.

Pravobraniteljica za djecu
Helenca Pirnat Dragičević, dipl. iur.

Prijave pojedinačnih povreda prava djece (DP) i opće inicijative (DPR) od 2007. do 2019.

Prijave pojedinačnih povreda prava djece od 2007. do 2019.

PRIJAVE POJEDINAČNIH POVREDA PRAVA	2007.	2008.	2009.	2010.	2011.	2012.	2013.	2014.	2015.	2016.	2017.	2018.	2019.
Osobna prava	557	635	625	687	636	753	701	742	702	711	726	690	737
Prava djece kao članova društvene zajednice	13	13	13	11	6	11	11	12	12	29	29	38	32
Obrazovna prava	105	121	187	153	159	161	262	273	239	296	310	318	391
Zdravstvena prava	22	32	35	21	25	28	107	257	184	161	155	173	137
Socijalna prava	26	31	48	29	43	42	55	60	42	39	41	45	46
Ekonomska prava	57	56	55	72	79	93	90	77	77	87	89	68	74
Kulturna prava	11	15	11	10	8	19	26	22	37	23	32	39	34
Pravosudno-zaštitna prava	30	37	33	38	55	61	81	62	67	96	97	72	81
Sigurnost i zaštita djece			12	12	15	13	25	26	36	51	31	81	130
Diskriminacija			3	3	6	16	25	24	20	18	20	38	42
Nenadležnost			22	19	16	26	42	38	39	41	42	21	29
Ostalo	26	49	6	4	6	5	11	2	1	6	1	5	8
UKUPNO	847	989	1050	1059	1054	1228	1436	1595	1456	1558	1573	1588	1741

Praćenje pojedinačnih povreda prava djece

Tijekom 2019. postupali smo prema 1.741 prijavi o povredama pojedinačnih prava djece. Postupali smo i u 933 predmeta prenesenih iz prethodnih godina, uglavnom u području obiteljskih odnosa i obrazovanja.

Povrede pojedinačnih prava djece - 2019.

POJEDINAČNA PRAVA	Broj predmeta u radu iz prethodnih godina	Broj predmeta zaprimljenih u 2019.	Broj djece u 2019.	
			Broj djece	Grupa djece
Osobna prava-ukupno	418	737	1064	50
Prava djece kao članova društvene zajednice	12	32	23	14
Obrazovna prava	213	391	311	125
Zdravstvena prava	38	137	141	18
Socijalna prava	31	46	73	2
Ekonomska prava	62	74	113	12
Kulturna prava	30	34	15	20
Pravosudno-zaštitna prava	45	81	109	5
Sigurnost i zaštita djece	59	130	108	42
Diskriminacija	16	42	29	17
Nenadležnost	8	29	35	3
Ostala prava	1	8	8	1
UKUPNO	933	1741	2029	309

Prijave se odnose na 2.029 djece (929 dječaka, 819 djevojčica i 281 dijete za koje nije naveden spol) te 309 grupa djece.

Najčešće su nam se obraćali roditelji djece (883), i to majke u 557, očevi u 252 te roditelji zajedno u 74 slučaja. U 396 slučajeva obratile su nam se institucije, najčešće škole i vrtići (97), zatim, ministarstva, agencije i inspekcije, među kojima najviše državni inspektorat (64) koji nas je obavještavao o odbijanju obveznog cijepljenja djece. Policijske uprave su nas obavještavale o stradavanju djece u prometu (41), a javljali su se i centri za socijalnu skrb (17), udruge (14) i ostali.

Djeca su nam se osobno obratila u 16 slučajeva. Njihove pritužbe odnosile su se na nepravедno ocjenjivanje i neprofesionalno ponašanje djelatnika škole, na postupanje djelatnika centra za socijalnu skrb (CZSS) i udomitelja te na neučinkovitost sustava u ostvarivanju uzdržavanja. Djeca su tražila savjet i u vezi s visoko-konfliktnim odnosima roditelja, tražeći da se uvažava njihovo mišljenje kod donošenja odluke s kojim će roditeljem živjeti, ali i zbog sukoba s roditeljima oko raspolaganja novcem od djetetovih stipendija i nagrada. Pojedina djeca obratila su nam se zabrinuta zbog štrajka i njegovih posljedica u odnosu na nadoknadu nastave i provođenje mature.

Najviše prijava povreda prava u 2019. odnosi se na obrazovna prava (391), ostvarivanje roditeljske skrbi (340), nasilje nad djecom i zanemarivanje djece (281), zdravstvena prava (137) te prava na sigurnost i zaštitu (130). Zatim slijede povrede prava djece u pravosudnom postupku (81), prava na zaštitu privat-

nosti (76), ekonomskih prava (74), socijalnih prava (46) i prijave diskriminacije (42) te povrede kulturnih prava (34) i prava djece kao članova društvene zajednice (32). Ostale prijave odnosile su se na povrede statusnih prava djece: prava na prijavu rođenja, prebivališta i stjecanje državljanstva (20) te povrede u području udomiteljstva, posvojenja, skrbništva i drugo (25).

2.1 Osobna prava

Primili smo ukupno 737 prijava u vezi s ostvarivanjem osobnih prava djece, a prikazujemo ih u sljedećoj tablici.

Osobna prava tablica - 2019.

OSOBNNA PRAVA	Broj predmeta u radu iz prethodnih godina	Broj predmeta zaprimljenih u 2019.	Broj djece u 2019.	
			Broj djece	Grupa djece
Pravo na život	3	3	6	
Pravo na saznanje vlastitog podrijetla	5	6	6	
Pravo na prijavu rođenja	7	11	11	1
Pravo na osobno ime	1	1	1	
Pravo na stjecanje državljanstva		2	5	
Pravo na život s roditeljima i roditeljsku skrb	208	340	519	4
Posvojenje	1	5	13	
Pravo na zaštitu od nasilja	130	208	305	22
Zanemarivanje	47	73	110	2
Skrbništvo		1	1	
Udomiteljstvo	2	8	10	
Pravo na djetetovu privatnost	14	76	73	21
Ostalo		3	4	
UKUPNO	418	737	1064	50

Pravo na život - Prijave povreda djetetovog prava na život odnose se uglavnom na slučajeve počinjenja teških kaznenih djela na štetu djece (ubojstva, pokušaja ubojstva, čedomorstva), ili samoranjavanja i unesrećivanja te drugih ugrožavajućih okolnosti. U 2019. godini bilježimo tri slučaja povrede prava na život, koji se odnose na ukupno šestero djece.

2.1.1 STATUSNA PRAVA

Prijave povreda statusnih prava djece (20) odnose se na roditeljski **konflikt u ostvarivanju roditeljske skrbi i u zastupanju djeteta**. Budući da je riječ o temeljnim djetetovim pravima, postupci u kojima dijete ostvaruje statusna prava moraju biti žurni i efikasni. U pojedinim slučajevima inzistiranje na sudskom razrješenju spora, kojem mora prethoditi i postupak obveznog savjetovanja pri CZSS-u, znatno usporava ostvarivanje prava djeteta, a nerijetko ih usporava i nesnalaženje nadležnih tijela u primjeni propisa.

Pravo djece na međunarodnu zaštitu - U 2019. godini MUP je registrirao 765 djece tražitelja međunarodne zaštite, a 70 ih je bilo bez pratnje roditelja ili skrbnika. Međunarodna zaštita odobrena je za 70 djece, a od toga samo za jedno dijete bez pratnje. Od ukupno riješenih zahtjeva, osam zahtjeva je odbijeno zbog primjene instituta sigurne zemlje podrijetla, jedan zahtjev je odbačen jer je utvrđena odgovornost druge zemlje za prihvatanje djeteta, a 36 je postupaka obustavljeno zbog djetetovog samovoljnog napuštanja ustanove.

Postupci reguliranja **boravišnog statusa djece stranih državljana**, prema podacima MUP-a, u većini se slučajeva pozitivno rješavaju. Od 1.522 zahtjeva za privremeni boravak djece rođene izvan RH, odbijeno je pet, a od 299 zahtjeva za privremeni boravak djece rođene u RH, nijedan nije odbijen. Stalni boravak dobilo je 64 djece od 125 za koju je to zatraženo.

2.1.2 PRAVO NA PRIVATNOST

Postupali smo u 76 pojedinačnih slučajeva povreda djetetovog prava na privatnost. Osim toga, u čak 125 prijava povreda drugih prava djece (npr. obrazovnih, pravosudnih, zdravstvenih ili participativnih), istodobno se ukazivalo i na povredu privatnosti i dostojanstva djece. Najviše prijava odnosilo se na privatnost djece u medijima, posebice na društvenim mrežama, zatim u institucijama - u školama, vrtićima i bolnicama, u sportskim društvima i na ostalim mjestima te u obitelji. Roditelji su se prituživali na povredu osobnih podataka ili privatnosti djece od strane fizičkih i pravnih osoba, ali i institucija u kojima su djeca privremeno ili trajno smještena. Niz slučajeva povreda privatnosti i dostojanstva djece bile su povod iznošenju naših stajališta/preporuka o zaštiti prava na privatnost i zaštiti dostojanstva djece. Potrebno je sustavno i kontinuirano informirati građane i institucije o potrebi i načinima zaštite osobnih podataka djece te donijeti pravila, kodekse i smjernice o zaštiti privatnosti.

2.1.3 PRAVO NA ŽIVOT S RODITELJIMA I RODITELJSKU SKRB

Unutar osobnih prava (737), najviše prijava odnosi se na djetetovo pravo na život s roditeljima i roditeljsku skrb (340), što uključuje **ostvarivanje sadržaja roditeljske skrbi** (242), **ograničavanje ili oduzimanje prava na roditeljsku skrb** (66) te djetetovo **uzdržavanje** (32). Prijave povreda prava djece na život s roditeljima i roditeljsku skrb najčešće su vezane uz roditeljsko neslaganje o organizaciji djetetovog života nakon prekida obiteljske zajednice i/ili razvoda braka te se odnose na postupanja drugog roditelja ili srodnika prema djetetu i na **rad nadležnih tijela**. Djelatnicima CZSS-a, sucima, voditeljima mjera obiteljsko-pravne zaštite, vještacima i dr. zamjera se pristranost, nezainteresiranost i sporost u postupanju, a građani iskazuju nepovjerenje u kapacitete sustava da u konkretnim slučajevima ispravno procijeni i zaštiti najbolji interes djeteta.

Ostvarivanje sadržaja roditeljske skrbi - Od ukupno 242 slučaja, 129 se odnosi na kršenje prava na zajedničku roditeljsku skrb, 97 na donošenje odluke o roditeljskoj skrbi, a 16 slučajeva na susrete i druženja djece s članovima obitelji. Prijave se često odnose na tzv. **visoko-konfliktne** razvode, nepostizanje dogovora oko pitanja koja se tiču djeteta te na lošu komunikaciju među roditeljima. Postupanja i stavovi institucija u odnosu na manipulaciju djecom u visoko-konfliktnim razvodima nisu ujednačeni, zbog čega dijete u dužem periodu i intenzivnije bude izloženo takvim štetnim postupcima roditelja i članova obitelji. Nedovoljno često se koristi mogućnost donošenja privremenih mjera radi ostvarivanja osobnih odnosa roditelja s djecom ili ostvarivanja pojedinih sadržaja roditeljske skrbi.

Ovaj problem je još teži u malim i izoliranim sredinama, u kojima nema dovoljno stručnjaka i sustava podrške, savjetovaništva i škola za roditelje te stručnjaka zaštite mentalnoga zdravlja.

Ograničavanje prava na roditeljsku skrb - Prilikom izdvajanja djeteta iz obitelji nužan je stručni rad s roditeljima kako bi osvijestili vlastiti dio odgovornosti za smještaj djeteta izvan obitelji te promijenili ponašanje i razvili nove vještine s ciljem povratka djeteta u obitelj. Nažalost, često smještaj djeteta u ustanovi traje više godina. U odnosu na djecu koja su povjerena **ustanovama socijalne skrbi za djecu s problemima u ponašanju** (PUP) zamjećujemo nedovoljnu odlučnost za rane intervencije, zbog čega dijete predugo ostaje u nepovoljnom i rizičnom okruženju. Najčešće pritužbe u vezi s **mjerom lišenja prava na roditeljsku skrb** odnose se na nezadovoljstvo roditelja donesenom odlukom ili pokretanjem postupka za njeno donošenje. CZSS-i se teško odlučuju na pokretanje postupka pred nadležnim sudom, a kad se i pokrenu, ti su postupci često dugotrajni.

2.1.3.1 Udomiteljstvo, deinstitutionalizacija i posvojenje

U području zaštite prava djece bez odgovarajuće roditeljske skrbi prisutne su sljedeće teškoće: **povećan je broj djece u institucijama** i veliki je broj zahtjeva za smještajem u institucije; neravnomjerna je teritorijalna zastupljenost udomiteljskih obitelji; ne postoji profesionalno udomiteljstvo; broj udomiteljskih obitelji još je manji nego prije; **nedostatak udomitelja** još je izraženiji u urbanim sredinama, osobito u velikim gradovima; nema specijaliziranih udomitelja educiranih za pružanje skrbi djeci s PUP te djeci sa specifičnim tjelesnim ili mentalnim teškoćama.

Nedostaju i udomiteljske obitelji za smještaj djece u kriznim situacijama i djece do treće godine života. Problem je i visoka starosna i niska obrazovna struktura udomitelja, nedovoljna podrška udomiteljima (ali i djeci i biološkim obiteljima), nedostatna edukacija i supervizija te neujednačena kvaliteta i nadzor nad uslugama koje pružaju udomiteljske obitelji, kao i to što djeca nisu uključena u donošenje odluka koje se odnose na njih. Nužna su veća ulaganja u razvoj usluga za djecu, mlade i obitelji u riziku na razini lokalne zajednice, organiziranje poludnevnog i cjelodnevnog boravka koji će biti dostupniji obiteljima te nastavak rada na populariziranju udomiteljstva. Obiteljima u riziku nužno je osigurati odgovarajuću materijalnu pomoć kako bi se izbjeglo da se dijete izdvaja iz obitelji zbog siromaštva.

Posvojenje - U domovima za djecu bez odgovarajuće roditeljske skrbi i centrima za pružanje usluga u zajednici 31. prosinca 2019. nalazilo se 75 djece koja su imala **ispunjene zakonske uvjete za posvojenje**, a tijekom godine realizirano je 25 posvojenja, tri više nego u prethodnoj. Broj djece u institucijama s ostvarenim pretpostavkama za posvojenje i dalje je velik. Među njima su i djeca za čije posvojenje ne postoji „interes” potencijalnih posvojitelja, te djeca koja se protive posvojenju i čije mišljenje treba uvažavati. U institucijama su često braća i sestre koji imaju pretpostavke za posvojenje, ali nema potencijalnih posvojitelja koji bi ih zajedno posvojili, a djeca se ne žele razdvajati. U takvim slučajevima treba procijeniti najbolji interes svakog pojedinog djeteta te sukladno zakonskoj regulativi omogućiti djetetu da iskaže svoje mišljenje.

Zbog žalbi posvojitelja da se propisima koji reguliraju OIB neizravno ugrožava privatnost djece, preporučili smo Ministarstvu za demografiju, obitelj, mlade i socijalnu politiku (MDOMSP) i Ministarstvu financija da dopunom propisa osiguraju dodjelu novog OIB-a i djeci koja su posvojena prije stupanja na snagu važećeg *Obiteljskog zakona (OBZ)* ako je to u njihovom interesu.

Povećanje broja djece bez odgovarajuće roditeljske skrbi na smještaju i organiziranom stanovanju u ustanovama upućuje na to da *Plan deinstitutionalizacije, transformacije te prevencije institucionalizacije 2018. - 2020.* ne ostvaruje očekivane rezultate te da su obiteljima s djecom potrebne kvalitetnije i učinkovitije usluge podrške uz promicanje udomiteljstva, standardiziranu edukaciju udomitelja i podršku udomiteljskim obiteljima, djeci i njihovim roditeljima.

2.1.3.2 Uzdržavanje

Na uzdržavanje djeteta odnosila su se 32 upita i pritužbe. I dalje veliki broj djece ostaje bez doprinosa za uzdržavanja od roditelja ili drugih osoba koje su za njih materijalno odgovorne, a neka djeca pritom ostaju i bez ikakve pomoći države. Nemamo saznanja o predviđenoj pomoći za djecu koja u potpunosti ostanu bez doprinosa za uzdržavanje zbog radne nesposobnosti ili smrti roditelja. U slučajevima u kojima djeca ni na jedan način ne uspijevaju namiriti svoja zakonska potraživanja, pomoć države je nedostatna (privremeno uzdržavanje određuje se u iznosu od 50 % zakonskog minimuma uzdržavanja) te je vremenski ograničena. Pitanje na koje sustav još nije našao odgovor jest kako privoljeti obveznika uzdržavanja - neplatišu da počne izvršavati svoju obvezu. Zato je nužna daljnja edukacija i senzibilizacija stručnih radnika različitih institucija, dopuna niza zakonskih propisa, kao i poseban angažman u zaštiti interesa djece radno nesposobnih roditelja.

2.1.4 PRAVO NA ZAŠTITU OD NASILJA I ZANEMARIVANJA

O nasilnom i zanemarujućem ponašanju prema djeci primili smo 281 prijavu kojima je obuhvaćeno 415 djece. Na nasilje nad djecom odnosilo se 208 prijava, a na zanemarivanje 73 prijave.

Prijave nasilja i zanemarivanja 2015. - 2019.

	2015.	2016.	2017.	2018.	2019.
Nasilje u obitelji	68	68	61	62	97
Nasilje u odgojno-obrazovnim ustanovama	68	79	90	68	82
Nasilje u drugim ustanovama	2	8	11	10	6
Ostalo nasilje	40	42	41	39	23
Zanemarivanje	69	75	82	54	73
UKUPNO	247	272	285	233	281

2.1.4.1 Nasilje i zanemarivanje u obitelji

U 97 prijava nasilja u obitelji (56 % više nego 2018.) ističu se pritužbe na neučinkovitost, sporost u postupanju, pristranost u odnosu na drugog roditelja ili nedostatak senzibiliteta pojedinih stručnih radnika. Realna je pretpostavka da je stvarni broj slučajeva nasilja veći i da se veliki broj slučajeva ne prijavljuje zbog straha, srama, nepovjerenja u sustav, kao i neprepoznavanja nasilja. Osim porasta broja prijava nasilja u obitelji, zabrinjavaju i njegovi sve teži oblici. Zbog niza drastičnih slučajeva u javnosti se problematizirala učinkovitost sustava zaštite dječjih prava te njegov kapacitet i sposobnost da na vrijeme prepozna i prevenira rizike koji su u nekim situacijama doveli do teškog stradavanja djece.

Učinkovita borba protiv nasilja u obitelji moguća je jedino uz dodatna i kontinuirana ulaganja u njegovu prevenciju, osnaživanje institucija koje se bave zaštitom od nasilja - kroz edukacije i supervizije i zapošljavanje dodatnog broja stručnjaka - te njihovo koordinirano djelovanje. Za zaštitu djece važno je pravodobno prepoznavanje rizičnih čimbenika i njihovo prijavljivanje nadležnim institucijama, odlučno djelovanje svih dijelova sustava te odgovarajuće i pravodobne sankcije za počinitelje.

2.1.4.2 Nasilje u odgojno-obrazovnim ustanovama

Primili smo 82 prijave koje se odnose na nasilje u odgojno-obrazovnim ustanovama, od kojih se osam odnosi na dječji vrtić, a 74 na osnovnu i srednju školu. Najčešće je vršnjačko nasilje na koje se odnosi 61 prijava, od kojih četiri u vrtiću. Primili smo 20 prijava nasilja odraslih nad djecom, od čega se 11 odnosi na djelatnike te pet prijava za nasilje drugih odraslih osoba u krugu škole.

U odnosu na **vršnjačko nasilje** škole postupaju neujednačeno i u reakciji na nasilje, i u preventivnim aktivnostima. **Programi prevencije** koji se primjenjuju nisu svi znanstveno utemeljeni ni evaluirani, izricanje **pedagoških mjera** nije popraćeno stručnim intervencijama prema djetetu, a postupanja škole prilikom nasilnih ponašanja ponekad su nedostatna i nisu u skladu s propisima. I stručno-pedagoški nadzori AZOO-a svjedoče o nepravovremenim i nestručnim reakcijama te neznanju i nesigurnosti djelatnika. Nema dovoljno stručnjaka u stručnim službama u vrtićima i školama, a sustav ne odobrava nova zapošljavanja.

U školama je često **psihičko nasilje među djecom** (vrijeđanje, omalovažavanje, ponižavanje isključivanje) i „uživo” i **online**. Škole nerijetko takvo nasilje ne prepoznaju i ne poduzimaju dostatne mjere i aktivnosti prema djeci - i onoj koja trpe i onoj koja čine nasilje. Pojavljuje se i neprimjereno seksualizirano i nasilno ponašanje koje ponižava dijete, a djeca koja ga čine doživljavaju ga kao zabavu. Prisutno je i dijeljenje neprimjerenih fotografija i video snimaka, što se u nekim slučajevima može kvalificirati i kao kazneno djelo.

Tijekom 2019. Ministarstvo znanosti i obrazovanja (MZO) izradilo je **Akcijski plan za prevenciju nasilja u školama za razdoblje 2020. - 2024.** u čijoj izradi smo sudjelovali. Očekujemo da se taj plan počne provoditi te da snažnije uključi mišljenja i prijedloge djece.

2.1.4.3 Nasilje u drugim ustanovama i ostalo nasilje

Primljene prijave odnose se i na nasilje nad djecom u **domovima socijalne skrbi, ustanovama za djecu s teškoćama u razvoju (TUR), sportskim klubovima, susjedstvu, javnom prijevozu, crkvi, na ulici i na drugim javnim prostorima**, koje su počinila djeca i odrasli. Vršnjačko nasilje redovita je pojava u **odgojnim domovima**, o čemu doznajemo iz razgovora s djecom i iz medija, međutim, izostaju primjerene reakcije odraslih: zaštita, preventivne aktivnosti i međuresorna suradnja prilikom određivanja posljedica. Prijave za nasilje i neprimjerenu komunikaciju u **sportskim klubovima** ukazuju na nedovoljno regulirano područje rada s djecom u sportu. Prijave nasilnog i neprimjerenog ponašanja **zaštitara** u trgovinama prema djeci osumnjičenoj ili zatečenoj u krađi ukazuju na nužnost reguliranja postupanja prema djeci u takvim situacijama, u skladu s dobi. Nasilje **susjeda** nad djecom najčešće je verbalno i povezano s poremećenim odnosima odraslih. Slučajevi brutalnog nasilja nad djecom u obitelji ili od djetetu nepoznatih **psihički bolesnih pojedinaca** također ukazuju na nedostatnu zaštitu djece.

2.2 Prava djece kao članova društvene zajednice

Primljene 32 prijave uglavnom su se odnosile na zaštitu od potencijalno štetnih informacija. One se često povezuju i sa susretima djece s političarima ili izlaganjem djece aktivističkim porukama, što može biti i oblik dječje participacije, ali se također može doživjeti i interpretirati kao iskorištavanje djece u političke svrhe. Prijave su se odnosile i na pravo na participaciju djece koja su sposobna oblikovati mišljenje u obiteljsko-pravnim pitanjima i u školi te na slobodu misli, savjesti i vjeroispovijesti.

I dalje je prisutan problem nepoznavanja i nerazumijevanja svrhe prava djeteta na sudjelovanje/participaciju u društvu te je niska razina osposobljenosti odraslih za komunikaciju i rad s djecom na ostvarivanju tog prava. Potrebna je promjena društvenih stavova o djeci kao pasivnim objektima odlučivanja odraslih te kreiranje prostora i atmosfere za sudjelovanje djeteta, što je odgovornost odraslih. Djecu treba uključiti u procese donošenja odluka te, na svrhovit način i primjereno njihovoj dobi, uključiti ih u rasprave o nacionalnim javnim politikama koje se odnose na njihov život, pri čemu ostvarivanje participativnih prava mora biti osigurano svoj djeci. Neizostavno je potrebno sustavno educirati stručnjake u svim sustavima koji rade s djecom i za djecu (pravosuđe, socijalna skrb, odgojno-obrazovni sustav), i u lokalnoj zajednici, i na nacionalnoj razini, o pravu djece na sudjelovanje, u skladu s preporukama UN-ovog Odbora za prava djeteta.

2.3 Obrazovna prava

Primili smo čak 391 prijavu pojedinačnih povreda prava djece na odgoj i obrazovanje te su one po brojnosti, za razliku od svih prethodnih godina, **dospjele na prvo mjesto**. Povećanje ovih prijava vjerojatno je uzrokovano velikim brojem pritužbi na štrajk u odgojno-obrazovnim ustanovama (72). Najveći broj

prijava odnosio se na prava djece u osnovnoškolskom obrazovanju (257), potom u predškolskom odgoju i obrazovanju (83), a najmanje prijava odnosilo se na srednjoškolsko obrazovanje (51). Na pojedinačne povrede prava djece s TUR odnosilo se 119 prijava.

Prijave su se odnosile na: dostupnost odgoja i obrazovanja; sigurnosne, prostorne i organizacijske uvjete; kadrovske uvjete te programe i sadržaje; međusobne odnose radnika odgojno-obrazovnih ustanova i njihov utjecaj na djecu; suradnju odgojno-obrazovnih ustanova s roditeljima i drugim tijelima i ustanovama radi zaštite najboljeg interesa djece; na primjereno obrazovanje djece s teškoćama u razvoju te na štrajk u odgojno-obrazovnim ustanovama.

U sustavu odgoja i obrazovanja, bez obzira na razinu, postoje značajne razlike u njegovoj dostupnosti, te u sadržajnim, prostornim, kadrovskim i organizacijskim uvjetima. To se odnosi na dostupnost dječjih vrtića, prijevoz do škole, topli obrok, produženi boravak, obrazovanje djece u zdravstvenim ustanovama tijekom dugotrajnog bolničkog liječenja, podršku pomoćnika u nastavi/stručnog komunikacijskog posrednika (SKP) te pomagača u vrtiću za djecu s TUR i drugo. Ispunjavanje primjerenog standarda i potrebnih oblika pomoći djeci u odgojno-obrazovnom sustavu ovisi o financijskoj moći jedinica lokalne i područne (regionalne) samouprave (JLP(R)S), koje su pretežno osnivači odgojno-obrazovnih ustanova i obveznici financiranja pojedinih njihovih sadržaja. Prijave koje su se odnosile na ove teme rezultirale su brojnim preporukama koje smo uputili MZO-u, MDOMSP-u te drugim tijelima na državnoj, lokalnoj i područnoj razini.

Veliki broj pritužbi (84) odnosi se na **nezakonito, neprimjereno, neprofesionalno i neetično postupanje odgojno-obrazovnih radnika** prema djeci te na **povredu dostojanstva** djeteta. Nепрепозпnavanje individualnih potreba djeteta te nedostatak motivacije i aktiviteta u pružanju odgovarajuće pomoći djetetu dovodi do neprimjerene komunikacije i izloženosti djece ponižavanju, prijetnjama, izrugivanju te kršenju ili zanemarivanju njihovih prava. Nerijetki su slučajevi povrede privatnosti pred drugom djecom i učiteljima, na društvenim mrežama, internetskim stranicama škole, medijima i na roditeljskim sastancima, gdje se detaljno iznose osobni podaci djece. Niz je primjera radnika koji ni nakon provedenih nadzora ne mijenjaju svoje neprimjereno ponašanje. Zato je važno uspostaviti sustav licenciranja rada učitelja, nastavnika, stručnih suradnika i ravnatelja, kao mehanizam koji u sebi uključuje nadzor, podršku i superviziju.

Veći broj prijava odnosi se na **obrazovanje djece s TUR**. Njihova prava najčešće su se kršila u osnovnim školama zbog neosiguravanja podrške pomoćnika u nastavi/SKP koja je početkom školske godine 2019./2020. ukinuta za veliki broj učenika s TUR. Uvođenje takvih promjena bez dostatne pripreme i planiranja predstavlja rizik od urušavanja kvalitete postojećeg modela podrške za djecu s TUR.

U sustavu predškolskog odgoja i obrazovanja i dalje ima teškoća u osiguravanju različitih modela podrške za djecu s TUR te se često skraćuje opseg njihova boravka u vrtiću. Potrebno je žurno donijeti protokol o postupanju tijekom provedbe upisa za djecu s TUR kao i zakonodavno urediti podršku pomagača u dječjem vrtiću. Naglašavamo i potrebu razvoja suvremeno koncipiranih usluga rane intervencije za djecu koja imaju razvojne teškoće ili razvojni rizik od rođenja do treće godine života, odnosno, do polaska u školu.

Početak šk. god. 2019./2020. obilježio je **štrajk zaposlenih u školama**, što se odrazilo i na povećani broj prijava u ovom području. Prijave, pozivi i komentari otvorili su niz pitanja koja se odnose na: pravovremenu informiranost djece o obustavi rada u školama; nadoknadu izgubljenih sati; pravo djece na slobodno vrijeme; odgovornost ako zbog nedovoljnog fonda sati i duljine obustave rada djeca ne dobiju pravo prelaska u viši razred; organizaciju i provedbu priprema za državnu maturu i upisa na fakultet; potrebu promjene propisa iz područja obrazovanja u odnosu na školski kalendar i broj minimalnih nastavnih dana, odnosno tjedana i drugo. U povodu štrajka upućivali smo preporuke ministrici obrazovanja, čelnicima obrazovnih sindikata i Vladi RH o tome da štrajk ne smije nanijeti štetu djeci te da se u razrješavanju nastale situacije prednost mora dati najboljem interesu djece.

2.4 Zdravstvena prava

Primili smo 137 prijava povreda zdravstvenih prava, obišli tri zdravstvene ustanove i uputili pet preporuka. Predložili smo da se u *Kaznenom zakonu* inkriminira i **grubo zanemarivanje brige o zdravlju djeteta** (kao u slučaju grubog zanemarivanja dužnosti podizanja, odgoja i obrazovanja djeteta). U više povjerenstava, savjetodavnih i radnih skupina i promocijskih aktivnosti unutar zdravstvenoga sustava te u raspravi na saborskim odborima zagovarali smo prava djece na zdravlje, preventivne programe, važnost mentalnog zdravlja te cijepljenja, kvalitetu života djece s poremećajima iz autističnog spektra, edukaciju i osposobljavanje djelatnika u školama i vrtićima kao i podizanje opće zdravstvene pismenosti.

Najviše prijava (80) dobili smo od sanitarne inspekcije Ministarstva zdravstva (MZ) tj. Državnog inspektorata i drugih institucija, a odnose se na roditeljsko odbijanje cijepljenja djeteta. U odnosu na druga zdravstvena prava, roditelji su nam se obratili u 35 slučajeva, a ostali u 22 slučaja. Prijave su se odnosile na komunikaciju zdravstvenih radnika s roditeljima i djecom, mentalno zdravlje djece, zaštitu zdravlja djece s TUR, prava djece koja boluju od kroničnih bolesti te djece stranaca s privremenim boravkom u RH. Upoznati smo s problemom nepostojanja određenih stručnjaka u mjestu stanovanja djeteta, udaljenosti zdravstvene ustanove od mjesta stanovanja i dugog čekanja na određenu zdravstvenu uslugu. Neki roditelji se osjećaju zaknuti rješenjima HZZO-a u vezi s pravom iz obveznog zdravstvenog osiguranja. Postupali smo i u slučajevima u kojima je liječenje djeteta, nažalost, imalo smrtni ishod.

Smatramo da svako neopravdano uskraćivanje **cijepljenja** predstavlja kršenje djetetovog prava na najvišu moguću razinu zdravlja. Roditelji koji odbijaju cijepiti dijete, ne mogu ga upisati u dječji vrtić ni program predškole, u skladu s *Programom zdravstvene zaštite djece, higijene i pravilne prehrane djece u dječjim vrtićima*. Neki to smatraju diskriminatorskim, no upravo taj *Program* pridonosi zaštiti zdravlja sve djece u kolektivu, uključujući djecu koja zbog zdravstvenih razloga ne mogu primiti cjepivo.

U području **zaštite i pružanja podrške djeci s teškoćama mentalnoga zdravlja** problem je nedostupnost stručnjaka djeci i roditeljima, pri čemu se pristup službama za mentalno zdravlje uvjetuje pristankom roditelja. Stoga mladi ljudi ne mogu bez roditeljskog pristanka dobiti savjetodavnu podršku i pomoć stručnjaka, što je u suprotnosti s preporukama UN-ovog Odbora za prava djeteta. Prisutan je problem prostornih i kadrovskih kapaciteta **bolničkog liječenja djece s problemima mentalnog zdravlja**, a neriješeno je i pitanje podrške i stručne pomoći **djeci s PUP koja ujedno imaju i probleme mentalnog zdravlja**. Nedostatna je prevencija samoubojstava, liječenje i tretman, praćenje te sveobuhvatna zaštita djece koja su u riziku za samoubojstvo ili su ga pokušala. Zabrinjavajuća je učestalost **pijenja alkohola i pušenja cigareta među djecom** i njihova dostupnost djeci te sudjelovanje djece u igrama **kockanja i kladjenja**.

U kontekstu humanizacije uvjeta u kojima se liječe djeca oboljela od **malignih bolesti**, zabrinjava to što nije zaživjela organizacija nastave za srednjoškolce tijekom njihovog bolničkog liječenja. Visoka cijena inovativnih lijekova koji nisu na listi HZZO-a ne smije biti prepreka liječenju djeteta koje boluje od **rijetke bolesti** i treba takav lijek, a odluku o tome treba donijeti neovisno stručno povjerenstvo.

Osoblje vrtića i škole treba biti educirano o načinu brige o djetetu s **dijabetesom** tijekom boravka u odgojno-obrazovnoj ustanovi, uključujući način primjene glukagona, što spada u postupak prve pomoći za nemedicinsko osoblje.

U pogledu prehrane djece čiji su se roditelji opredijelili za **veganski ili vegetarijanski način prehrane**, Hrvatsko društvo za pedijatrijsku gastroenterologiju, hepatologiju i prehranu HLZ-a donijelo je smjernice koje su trebale biti upućene svim vrtićima. Potrebno je donijeti protokol o postupanju i suradnji institucija u slučajevima kad **roditelji odbijaju nužno potrebne preventivne i dijagnostičke postupke i liječenje djeteta**.

Treba sustavno i brže rješavati problem **nedostatka stručnog kadra**. **Komunikacijske vještine** trebaju biti obvezna tema u obrazovanju i cjeloživotnom učenju zdravstvenih radnika i drugih zaposlenika zdravstvenih ustanova. Bolnice uviđaju važnost i prednosti **prisutnosti roditelja uz dijete tijekom bolničkoga liječenja**. Nasuprot tome, podaci HZZO-a o **prosječnom broju dana čekanja** na određene vrste pregleda u zdravstvenim ustanovama u RH upućuju na nezadovoljavajuće stanje u pogledu pravodobnosti i dostupnosti zdravstvene skrbi o djeci.

Pratimo stanje u vezi s najavljenom gradnjom **središnje nacionalne dječje bolnice**, u kojoj očekujemo podizanje standarda uvjeta liječenja, visoku razinu humanizacije bolničkog liječenja djece i unapređivanje liječenja djece s problemima mentalnoga zdravlja. Očekujemo i rješavanje pitanja organizacije **pedijatrijske palijativne skrbi** prema najvišim europskim standardima. Dok se bolnica ne izgradi, moramo imati na umu da djeci koja trebaju liječenje moramo osigurati pravo na najviši standard zdravstvene skrbi već danas.

2.5 Socijalna i ekonomska prava

U ovom području zaprimljeno je 120 prijava pojedinačnih povreda prava djece, od čega se 46 odnosilo na socijalna, a 74 na ekonomska prava djece. **Dječje siromaštvo** je široki okvir u kojem razmatramo socijalna i ekonomska prava. Ono priječi ostvarivanje prava na odgovarajuću zdravstvenu zaštitu, obrazovanje, sudjelovanje u kulturnim, sportskim i drugim aktivnostima. Kako bi se prekinulo međugeneracijsko prenošenje siromaštva nužno je djeci osigurati rani odgoj i obrazovanje te podršku u obrazovanju i učenju. Važna je i podrška stručnjaka u obrazovnom i zdravstvenom sustavu, besplatna prehrana u školi, dostupne slobodne aktivnosti, primjereno stambeno zbrinjavanje, kao i dostatna novčana pomoć za zadovoljavanje osnovnih životnih potreba.

Socijalna prava

Najveći broj prijava povreda socijalnih prava odnosio se na doplatu za djecu. Postupci, a posebno oni o pravu na obiteljska davanja i o pravima djece s oštećenjima zdravlja, traju dugo, a nedostaju i odgovarajuće upute i informacije za roditelje. Nedostatna je zaštita prava djece s TUR i uređenje statusa roditelja njegovatelja posebnim zakonom, a važan je i razvoj usluga rane intervencije kao prevencije institucionalizacije i jačanja roditeljskih kapaciteta.

Ekonomska prava

Od 74 prijave povreda ekonomskih prava 32 su se odnosile na pravo na primjereni životni standard, 15 na zaštitu imovinskih prava djece, 14 na gospodarsko iskorištavanje i obavljanje štetnih poslova, sedam na zaštitu od neprimjerenog oglašavanja te šest na ostala ekonomska prava.

Pravo na primjereni životni standard - Pritužbe su se odnosile na poteškoće roditelja koji nemaju vlastite nekretnine za stanovanje te ne uspijevaju ostvariti mogućnost korištenja stana uz pomoć JLS-a ili Središnjeg državnog ureda za obnovu i stambeno zbrinjavanje. U više slučajeva pomoć su tražili roditelji s djecom koji su u postupku iseljenja iz stana u vlasništvu JLS-e ili države, a nemaju drugo mjesto za život.

Gospodarsko iskorištavanje i obavljanje štetnih poslova - Inspekcija rada obavještavala nas je o **nezakonitom radu ili zapošljavanju djece u području radnih odnosa i zaštite na radu**. Najviše nezakonitosti utvrđeno je u građevinarstvu i ugostiteljstvu, četvero je djece ozlijeđeno na radu, a jedno je smrtno stradalo. Prijave su se odnosile na **probleme ostvarivanja praktične nastave i vježbi** i nedostatak zaštitne opreme, rad redovnih učenika preko učeničkih servisa za vrijeme praznika, rad djece noću u trgovini, rad bez ugovora, prodaju suvenira na ulici u kasnim noćnim satima.

Zbog potrebe sveobuhvatnog pristupa zaštiti djece u ovom području uputili smo preporuke MZO-u, MGPO-u, MRMS-u, DIRH-u, ASOO-u, HOK-u i HGK-u o analizi usklađenosti propisa radi ujednačavanja i predlaganja poboljšanja mehanizama zaštite djece i izradi posebnih smjernica prevencije rizika obavljanja poslova za zanimanja za koja se dijete obrazuje ili na kojima dijete radi te o procedurama praćenja realizacije praktične nastave izvan škole. I dalje nedostaju jasna pravila o zaštiti **djece koja sudjeluju u umjetničkim, audiovizualnim i promidžbenim aktivnostima.**

Problemu **iskorištavanja djece za prosjačenje** ne pristupa se sveobuhvatno, izostaje kontinuirana suradnja svih nadležnih resora, prije svega policije, socijalne skrbi i pravosuđa, te nema sveobuhvatnog planiranja dugoročnih mjera za zaštitu djece koja su u riziku od takvog iskorištavanja.

Imovinska prava - Primili smo 21 prijavu u vezi sa zaštitom imovinskih prava, a one su se odnosile na raspolaganje imovinom djece na njihovu štetu, što je često povezano s roditeljskim sukobom u odnosu na imovinska prava djeteta, te na nasljeđivanje dugova nakon smrti roditelja i drugih srodnika. Do povrede imovinskih prava dolazi u situaciji kad roditelji s djetetovom imovinom postupaju neodgovorno umjesto da ju koriste isključivo za potrebe djeteta. Preširoko tumačenje pojma *vrjednije imovine*, bez ikakvih zaštitnih mehanizama, omogućava da djeca u kratkom roku i bez ikakve kontrole, ostanu bez značajnih sredstava. Rizik od povrede imovinskih prava djece predstavlja i nedovoljna upućenost roditelja u pravne posljedice radnji koje poduzimaju u ime i za račun djece. Uočavamo potrebu unapređivanja skrbi o djeci u ostavinskim postupcima, kao i potrebu dopune niza različitih pravnih propisa radi bolje zaštite imovinskih interesa djece.

Nepريمjereno oglašavanje - Najveći broj prijava odnosio se na zaštitu djece od neprimjerenih sadržaja televizijskih i drugih oglasa te na sudjelovanje djece u promidžbenim aktivnostima. Djeca još uvijek postojećim propisima nisu odgovarajuće zaštićena od potencijalno negativnih utjecaja oglašavanja. Godinama iniciramo izmjene propisa kako bi se ograničilo oglašavanje alkohola i drugih proizvoda i usluga štetnih za djecu, npr. klađenja i igara na sreću. Glavno područje zabrinutosti, kako ga je prepoznao i Odbor za prava djeteta UN-a, i dalje ostaje izloženost djece neprimjerenim medijskim sadržajima, poput reklamiranja pornografije i alkohola.

Dječji proračun - Kako bi na nacionalnoj i na lokalnoj i područnoj (regionalnoj) razini sredstva namijenjena djeci bila uočljiva u proračunima te zaštićena od „rezanja” i štednje u vrijeme kriza, godinama se zalažemo za uspostavu mehanizma zaštite prava i interesa djece u obliku tzv. „dječjega proračuna”. Primjenom *Metodološkoga priručnika za izradu Dječjega proračuna*, sukladno preporukama Odbora za prava djeteta UN-a upućenih Hrvatskoj 2004. i 2014., MDOMSP je objavio prvi Dječji proračun za razdoblje 2019. - 2021., prema kojem su korisnici državnog proračuna za djecu u 2019. izdvojili 18.672.145.750,90 kuna. Zalažemo se za razvoj analitičkog pristupa dječjem proračunu koji će pokazati područja i vrijednost stvarnog i usmjerenog investiranja u djecu.

2.6 Kulturna prava, slobodno vrijeme i sport

Postupali smo u 34 pojedinačne povrede kulturnih prava djece. Najveći broj odnosio se na sport, uključivanje djece u vjerske sadržaje izvan programa vjeronauka u školi i vjerskog odgoja u dječjem vrtiću te na slobodno vrijeme i igru.

U odnosu na vjerske sadržaje izvan odobrenog programa vjeronauka, odnosno vjerskog odgoja u vrtiću, primjerice obilježavanje *Dana kruha* uz molitvu i blagoslov, upućivali smo MZO-u upozorenja da se vjerske aktivnosti u odgojno-obrazovnim ustanovama ne bi smjele prakticirati izvan odobrenih programa te smo pozivali na poštovanje propisa, uključujući i *Zakon o suzbijanju diskriminacije*.

Zbog nerazumijevanja važnosti kulturnih prava djece, osobito u području slobodnog vremena i igre, kao i zbog manjkave regulacije, ostvarivanje i zaštita tih prava djece uglavnom ovise o odgovornosti i mogućnostima JLS-a.

Zaštita djece koja se bave sportom, u našem radu, odnosila se na povrede privatnosti, nasilne, neprimjerene i nepedagoške postupke trenera, neprimjerene sadržaje na društvenim mrežama, prijevoz na natjecanja, neuvrštavanje u tim ili u reprezentaciju, dostupnost sportskih sadržaja djetetu stranog državljanstva, ispisnice, stegovne postupke protiv djece, sigurnost sportskih terena te prisustvovanje djece sportskim događanjima. Sport za djecu u RH nije besplatan, a usmjerenost samo na uspjehe, posebice na vrhunske sportske rezultate, dovodi do toga da neka djeca gube motivaciju za daljnje bavljenje sportom. I dalje kao veliki nedostatak vidimo nepostojanje sustava licenciranja trenera u kojem bi se vrednovala i stručne i pedagoške kompetencije. Zdravstvena zaštita djece sportaša također ima brojne manjkavosti, kako u normativnom, tako i u praktičnom dijelu.

2.7 Pravosudno zaštitna prava

U ovom području najčešće su pritužbe na **postupanje policijskih službenika**, djelatnika CZSS-a i sudova. Pritužbe na rad policijskih službenika odnose se na nepoduzimanje mjera i radnji za zaštitu djece, prekoračenja policijskih ovlasti, neprimjereno ponašanje policijskih službenika u prisutnosti djece ili nepotrebno dovođenje djece u prostore policije. Nezadovoljstvo radom pojedinih **djelatnika CZSS-a** najčešće iskazuju roditelji u postupcima obiteljsko-pravne zaštite. Zamjeraju im pristranost, neprofesionalnost ili nepoduzimanje aktivnosti za zaštitu interesa djeteta. Neke pritužbe na rad djelatnika CZSS-a u konfliktnim roditeljskim odnosima odraz su subjektivnog nezadovoljstva roditelja koji se teško mire s procjenama njihovih roditeljskih kompetencija. I dalje zabrinjava neučinkovitost sustava socijalne skrbi u zaštiti djece izložene roditeljskom sukobu. Tome pridonosi i sporost **sudskog postupka**, a nemoć nadležnih tijela da razriješe roditeljski konflikt znatno utječe na kršenje prava djeteta.

Godinama se zalažemo za osnivanje specijaliziranih obiteljskih sudova u čijoj bi nadležnosti bili svi postupci u domeni obiteljsko-pravne zaštite djeteta, uključujući i provedbu sudskih odluka. **Institut posebnog skrbištva**, kao važna karika u ostvarivanju prava djece u obiteljskim postupcima, pokazuje brojne slabosti, posebno zbog nedostatnih materijalno-tehničkih i kadrovskih kapaciteta. Uz specijalizirane obiteljske sudove nužna je i specijalizacija odvjetnika koji zastupaju roditelje i djecu u pravosudnom postupku, posebno u kaznenim postupcima.

2.7.1 ZAŠTITA DJETETA ŽRTVE I SVJEDOKA

Prema podacima MUP-a u 2019. godini otkriveno je i prijavljeno 6.859 kaznenih djela na štetu djece, što je za 32,2 % više nego u 2018. Razmatrajući pojedinačne slučajeve doznajemo o povredama prava djece u sudskim i drugim postupcima, najčešće u području obiteljskog i kaznenog prava. Kao i prijašnjih godina, primali smo pritužbe na **sporost u procesuiranju počinitelja, preblago kažnjavanje počinitelja kaznenih djela, neodgovarajući tretman djeteta u postupku i narušavanje djetetove privatnosti**.

Zalažemo se za to da se svoj djeci koja se nađu u svojstvu svjedoka u sudskom postupku, posebice kaznenom, neovisno o njihovoj dobi osiguraju jednake pogodnosti svjedočenja kako bi ih se zaštitilo od dodatne traumatizacije, da im se omogući kvalitetno zastupanje njihovih interesa tijekom kaznenoga postupka, da se zaštiti njihova privatnost i jamči pravo na zaštitu od sekundarne viktimizacije, zastrašivanja i odmazde te da im se osigura kvalitetna i potpuna informacija o njihovim pravima, fazama i rezultatima postupka.

Podrška i pomoć djetetu sudioniku u pravosudnom postupku (kaznenom, prekršajnom, građanskom i upravnom) mora biti **sustavna i pod jednakim uvjetima dostupna svakom djetetu**. Ona se ne smije ograničiti samo na pomoć i podršku u okviru pravosudnog sustava, već treba biti osigurana i izvan njega kroz sustav socijalne skrbi, obrazovanja, zdravstva i civilnog društva.

2.7.1.1 Zaštita od spolnog iskorištavanja i zloupotrebe

Prema podacima MUP-a tijekom 2019. prijavljeno je 702 kaznena djela spolne naravi počinjena na štetu djece. Godinama upozoravamo na brojne teškoće u ovom području. Dijete žrtva nema odgovarajuću zaštitu od počinitelja niti odgovarajuću pomoć i podršku, štoviše, nerijetko doživljava osudu i prijekor okoline, stigmatizaciju te narušavanje privatnosti. Medijsko izvještavanje žrtvu često dodatno traumatizira, kazneni postupak traje i nekoliko godina, a kad konačno dođe do presude, za počinjenje spolnih delikata na štetu djece izriču se vrlo blage kazne, a izrečene kazne zatvora zamjenjuju se radom za opće dobro ili uvjetnom kaznom.

Blage kazne povezane su s kraćim rokovima čuvanja podataka u kaznenoj evidenciji i bržim nastupom rehabilitacije, što omogućuje da seksualni predator radi na poslovima koji uključuju kontakt s djecom, da posvoji ili udomi dijete. Vrlo se rijetko izriču sigurnosne mjere predviđene *Kaznenim zakonom*, čijim bi se izricanjem spriječilo da počinitelj seksualnog nasilja ubuduće dođe u kontakt s djecom, jer se mogu izreći i doživotno. Seksualni predatori nakon izdržane zatvorske kazne nisu pod nadzorom nadležnih tijela ako im nije izrečena posebna sigurnosna mjera zaštitnog nadzora. No, ni ta mjera se ne izriče pa možemo reći da sustav praćenja počinitelja i zaštite žrtve nije odgovarajuće uspostavljen.

Tijela odgovorna za zaštitu djece u okviru pojedinih sustava, primjerice, obrazovanja i sporta u koje je uključen veliki broj djece, rijetko provjeravaju prethodnu osuđivanost osobe koja dolazi u kontakt s djecom, iako im je to zakonska obveza. Provjera prethodne osuđivanosti važan je segment prevencije seksualnog nasilja nad djecom te je važno osigurati materijalne, tehničke i kadrovske uvjete u Ministarstvu pravosuđa kako bi provjera u kaznenoj evidenciji bila jednostavna i dostupna za sve koji su dužni vršiti takvu provjeru radi zaštite djece, osobito u sustavu odgoja i obrazovanja te sporta.

Iako većina profesija i djelatnosti sada ima propisana ograničenja za rad s djecom, mnoga od njih su manjkava. Posebno zabrinjavaju područja koja zasad nisu uopće regulirana u tom smislu, a to su udruge, za koje nisu postavljena gotovo nikakva ograničenja osim u dijelu koji je pokriven *Zakonom o volonterima*, te trgovačka društva, koja se bez ikakvih ograničenja mogu registrirati za djelatnosti koje uključuju i rad s djecom (igraonice, radionice, kampovi, poduke, tečajevi i sl.). Zabrinutost izaziva i to što područje njihovog djelovanja nije podložno nadzoru u pogledu sigurnosti i zaštite djece.

2.7.2 ZAŠTITA PRAVA DJECE U SUKOBU SA ZAKONOM

Prijave su se odnosile na postupanje službenika policije, kontrolora u javnom prijevozu, zaštitara u trgovinama, sudova te na uvjete izvršenja institucionalnih odgojnih mjera. Roditelji su tražili savjet o pravosudnom postupanju prema osumnjičenoj djeci i maloljetnicima. Pritužbe na **postupanje policije** najčešće su se odnosile na prikupljanja podataka o počinjenju kaznenog djela ili prekršaja bez prisutnosti roditelja, na nepravodobno obavještavanje roditelja, grubosti u postupanju prilikom dovođenja, uporabe sredstava prisile i uhićenja maloljetnika. Provođenjem unutarnjih kontrola najčešće nisu utvrđeni propusti u postupanju. Policijskim postupanjem bavili smo se i doznajući za prekršajno kažnjavanje maloljetnika koji su nosili majice s akronimom A.C.A.B. ili brojčanom abecednom analogijom 1312. Bilo je pritužbi na postupanje **kontrolora u javnom prijevozu** prema djetetu koje je zatečeno u prekršaju bez važeće mjesečne karte i **na postupanje zaštitara** prema djeci i maloljetnicima osumnjičenima za krađu, najčešće u trgovinama.

U **prekršajnom** postupanju prema maloljetnicima nije ostvaren željeni napredak. Mjera **istražnog zatvora prema maloljetnicima** provodi se u uvjetima koji nisu u skladu s međunarodnim standardima i nacionalnim zakonodavstvom, a zatvorene zavodske ustanove, čije je osnivanje propisao *Zakon o sudovima za mladež* iz 2011. godine, još nisu osnovane. Uočili smo neujednačenost u **postupanju državnih odvjetnika i sudaca za mladež**. Pojedini **sudski postupci prema maloljetnicima** neopravdano dugo traju, unatoč načelu žurnosti, što svrhu izricanja maloljetničkih sankcija čini dvojbena. Najviše teškoća uočili smo u izvršenju **odgojne mjere upućivanja u odgojnu ustanovu**, dok su uvjeti izvršenja odgojne mjere upućivanja u odgojni zavod za mušku populaciju u Odgojnom zavodu u Turopolju značajno unaprijeđeni.

2.8 Sigurnost, nesreće i ugrožavajuće okruženje

Postupali smo u 130 predmeta u vezi sa zaštitom sigurnosti djece. U najvećem broju slučajeva postupanja su se odnosila na stradanja u prometu te zaštitu djece u bijegu iz roditeljskog doma ili ustanove u kojoj borave. Pratili smo i ugroženost djece: pri upotrebi pirotehničkih sredstava; zbog onečišćenog zraka i elektromagnetskih polja koja stvaraju uređaji u blizini mjesta stanovanja; zbog azbestnih ploča na zgradama škole i vrtića; na dječjim igralištima i u dječjim igraonicama. Većina pojedinačnih prijava bila je podloga za predlaganje općih inicijativa radi zaštite djece.

Prometna sigurnost djece - Djeca stradavaju ili su ugrožena u prometu kao putnici u osobnim automobilima i autobusima, pješaci i vozači bicikla, motocikla, mopeđa i osobnih automobila. U 2019. u RH je zabilježen golemi broj stradanja djece u prometnim nesrećama, s više od 200 slučajeva teško ozlijeđene i čak 18 poginule djece.

Potrebno je uložiti dodatne napore kako bi se poboljšala zaštita djece u prometu te povećala dostupnost i sigurnost organiziranog prijevoza djece. Nužno je ulagati u stvaranje sigurne cestovne infrastrukture, olakšati nabavku sigurnijih vozila i opreme te normirati prijevoz djece koja sudjeluju u sportskim i drugim događanjima. Također treba proširiti preventivne aktivnosti u vezi sa sudjelovanjem djece u prometu.

Sigurnost djece na dječjim igralištima i u igraonicama - Prijave ukazuju na potencijalne opasnosti za djecu na dječjim igralištima, u igraonicama i drugim prostorima za dječju igru. Prethodnih godina smo ministarstvima, kojima je u nadležnosti dio problematike vezane uz dječju igru, preporučivali propisivanje uvjeta za otvaranje, rad i sigurnost svih dječjih igraonica, kao i unapređivanje održavanja i sigurnosti dječjih igrališta te sustava njihova nadzora. Ove smo godine o tome održali radni sastanak s navedenim tijelima. Zabrinuti smo zato što još nije određeno nadležno tijelo koje bi predložilo tekst sveobuhvatnog propisa o dječjim igraonicama. Stoga je, do donošenja propisa, i dalje nužan pojačan oprez roditelja i osoba koje se skrbe o djeci u prostorima za igru te primjena najviših sigurnosnih standarda od strane vlasnika. Također je potrebno poboljšati uvjete na postojećim dječjim igralištima i njihov nadzor te ih učiniti dostupnima svojoj djeci.

Nestala djeca - Problematiku vezanu uz nestanak djeteta pratimo na temelju obraćanja stranaka, medijskih napisa i na vlastitu inicijativu. Praćenjem MUP-ove Nacionalne evidencije nestalih osoba uočili smo da podaci nisu redovito ažurirani te se neka djeca vode kao nestala iako su u međuvremenu pronađena. Zabrinjava i to što se neka djeca vode kao nestala i po nekoliko mjeseci, a da nije izgledno njihovo nalaženje. Većinom je riječ o djeci koja bježe iz ustanova te se njihov bijeg doživljava kao odraz neprilagođenog ponašanja i otpora prema društvenim pravilima. Stječe se dojam da se ovim bjegovima ne pristupa kao važnom problemu koji se mora istražiti i prevenirati.

Štetni i ugrožavajući utjecaji iz okoliša i ostalo - Prijave štetnih utjecaja iz okoliša odnosile su se na zračenje uređaja telekomunikacijskih operatera, u blizini stambenih zgrada, vrtića i škola, na neredovito zbrinjavanje komunalnog otpada, neuređeno odlagalište otpada u blizini naseljenih mjesta te izgradnju reciklažnog dvorišta u blizini dječjeg igrališta. Problem onečišćenja zraka u Slavanskom Brodu i dalje iziskuje kontinuirano praćenje. Djeca su bila izložena opasnostima i pri uporabi pirotehničkih sredstava, unatoč stalnoj provedbi preventivnih akcija MUP-a. Zalažemo se za potpunu zabranu prodaje pirotehničkih sredstava za osobnu upotrebu, uz dopušteno ograničeno korištenje za organizirane priredbe i događaje, što bi pridonijelo smanjivanju opasnosti od ozljeda za djecu. I ove godine bilo je nekoliko slučajeva ugrožavanja sigurnosti djece zbog kretanja **pasa** bez povodca, odnosno bez propisanog nadzora.

2.9 Diskriminacija

Primili smo 42 prijave u kojima smo postupali po *Zakonu o suzbijanju diskriminacije (ZSD)*. Svih 11 godina, od stupanja na snagu ZSD-a, najzastupljenije su prijave u području odgoja i obrazovanja, u kojem je prijavljeno 27 slučajeva diskriminatornog postupanja. U četiri slučaja prijavljena je diskriminacija u pristupu dobrima i uslugama, u jednom u području socijalne skrbi te u 10 slučajeva diskriminacije općenito. Slučajevi u području odgoja i obrazovanja ukazuju na nerazumijevanje i neprepoznavanje diskriminatornog postupanja u praksi od strane odgojno-obrazovnih radnika te izostanak njihove pravovremene i primjerene reakcije u odnosu na djecu. Zbog toga mnoga djeca s razvojnim i zdravstvenim teškoćama nemaju pristup predškolskom odgoju i obrazovanju te odgovarajućoj potpori i pomoći ni primjerenim programima obrazovanja.

Nužno je sustavno i kontinuirano: uključivati djecu u programe učenja o toleranciji, nediskriminaciji i prihvaćanju različitosti, kako bi se spriječilo vršnjačko nasilje, sukobi i uznemiravanja motivirani ili praćeni diskriminacijskim osnovama; osigurati sadržaje i aktivnosti za obrazovanje odgojno-obrazovnih radnika o pravima djece i zaštiti djece od diskriminacije kako bi razumjeli, prepoznali te pravovremeno reagirali na neprimjerena i diskriminatorna ponašanja odraslih i djece; provoditi preporuku UN-ovog Odbora za prava djeteta o potrebi unapređivanja međukulturnog i međureligijskog dijaloga u lokalnoj zajednici i školi; ulagati veći napor u sprečavanje diskriminacije siromašne i bolesne djece, pripadnika manjina i stranaca te drugih marginaliziranih skupina.

2.10 Ostala prava i nenadležnost

Primili smo i 37 upita i zamolbi za postupanje u slučajevima nenadležnosti pravobraniteljice za djecu, a najčešće je riječ o mogućoj povredi prava odraslih osoba pri ostvarenju prava u raznim sustavima (radni odnosi, obrazovanje, mirovinski ili sustav socijalne skrbi, obiteljski odnosi). Podnositelje smo obavijestili na koji način mogu potražiti rješenje problema ili zaštitu prava. Neke smo upite prosljedili nadležnim tijelima.

Mreža mladih savjetnika (MMS) - dječje sudjelovanje 3

Mreža mladih savjetnika pravobraniteljice za djecu - MMS stalno je savjetničko tijelo pravobraniteljice za djecu koje djeluje od 2010. godine. Čini ga dvadesetero djece iz cijele Hrvatske u dobi od 12 do 18 godina, a mandat im traje tri godine. Danas je aktivna četvrta generacija MMS-a čiji je mandat započeo u rujnu 2017. i traje do rujna 2020.

Članovi MMS-a su savjetnici i suradnici pravobraniteljice te svojevrсни ambasadori, koji svojim vršnjacima prenose informacije o radu MMS-a i pravobraniteljice te ih upoznaju s dječjim pravima i njihovom zaštitom. Oni upoznaju pravobraniteljicu sa svojim stajalištima o položaju djece u društvu, s problemima s kojima se djeca suočavaju u sredinama u kojima žive te predlažu načine njihovog rješavanja. Savjetničku ulogu ostvaruju u neposrednom kontaktu s pravobraniteljicom i djelatnicima njezina Ureda te putem zatvorenog elektroničkog foruma, gdje razmjenjuju mišljenja. Svaki član zastupa vlastito

mišljenje i predstavlja samoga sebe, a ne neku skupinu, svoju školu ni grad. Djeca se za članstvo u MMS-u kandidiraju sama, putem javnog natječaja.

Dvije članice MMS-a, sudjeluju u radu Savjetodavnog odbora za dječju participaciju koji je nastao na inicijativu UNICEF-ovog ureda za Hrvatsku. Pet članova MMS-a sudjelovalo je u radu UNICEF-ovog *Think tanka o dječjim pravima i društveno odgovornom poslovanju* - savjetodavnom tijelu skupine različitih stručnjaka. Sudjelovali su na konferenciji „Djeca su naš najvažniji posao” na kojoj su predstavljeni rezultati istoimenog, prvog nacionalnog istraživanja o utjecaju poslovnog sektora na dječja prava u kojemu su članovi MMS-a dali doprinos kroz raspravu u fokus-grupi.

Jedna članica MMS-a uključena je u rad Nacionalnog foruma dječjeg vijeća *Eurochilda* (NEF), a druga je sudjelovala na godišnjem sastanku o provedbi Plana suradnje Vlade RH i UNICEF-a (2017. - 2021.) koji je održan u MVEP-u. Članovi MMS-a su u travnju 2019. svojim prijedlozima sudjelovali u raspravi usmjerenoj revidiranju *Dječje deklaracije EU-a iz Bukurešta*. Uputili su svoje prijedloge o prevenciji nasilja u školi Povjerenstvu MZO-a za izradu *Akcijskog plana za prevenciju nasilja u školi*. Uključili su se i u konzultacije UN-ovog Odbora za prava djeteta kojima se nastoji pribaviti mišljenja djece i mladih o pravu djeteta na mirno okupljanje, budući da Odbor priprema novi opći komentar u kojem bi se to pravo detaljnije razradilo.

U 2019. održana su tri dvodnevna sastanka MMS-a, a među njima i sjednica djece i saborskih zastupnika koju smo, u povodu 30. obljetnice UN-ove *Konvencije o pravima djeteta*, organizirali sa Savezom društava *Naša djeca* Hrvatske i Uredom UNICEF-a za Hrvatsku. Na sjednici su sudjelovala djeca sudionici akcije „Gradovi i općine - prijatelji djece”, djeca iz Dječjih foruma i Dječjih vijeća Saveza DND Hrvatske, MMS-a te Savjetodavnog odbora za dječju participaciju Ureda UNICEF-a za Hrvatsku. Članovi MMS-a su u svojim izlaganjima istaknuli važnost dječje participacije u društvu te je opisali kao priliku za izražavanje mišljenja bez osude, mogućnost da djeca i mladi sudjeluju u donošenju odluka koje se odnose na njih, da utječu na odrasle i da se odrasli prema njima i njihovim stajalištima odnose s poštovanjem.

Rasprave članova MMS-a na našem elektroničkom forumu vrijedan su izvor informacija i putokaz u našem radu te stalan podsjetnik na to da u zastupanju prava djece u bilo kojem području, odrasli uvijek trebaju imati u vidu i dječju perspektivu.

4 Izdvojena područja zaštite prava djece

Prijedlozi za izgradnju cjelovitog sustava zaštite prava djece

U ovom poglavlju nalaze se prilozi koji detaljnije prikazuju uočene probleme te naše aktivnosti i inicijative u pojedinim područjima zaštite prava djece kojima se kontinuirano bavimo ili su obilježila naš rad u protekloj godini.

4.1 Prava djece pripadnika nacionalnih manjina

Najveći broj prijava odnosio se na prava djece pripadnika romske nacionalne manjine, no bavili smo se i pravom na obrazovanje djece srpske, albanske i makedonske nacionalne manjine. U nekim slučajevima vršnjačkom nasilju pripisivala se nacionalna motiviranost.

U odnosu na prava djece pripadnika romske nacionalne manjine, naše su se aktivnosti usmjerile na podizanje kvalitete života romske djece u romskim naseljima u Međimurskoj županiji, posebno tijekom produblivanja tenzija između pripadnika većinskog i manjinskog naroda. Pravobraniteljica je bila u Međimurju, razgovarala s djecom te održala sastanak s relevantnim dionicima s lokalne, županijske i nacionalne razine, nakon čega je Vladi RH uputila cjelovitu preporuku za podizanje kvalitete života romske djece u Međimurskoj županiji. I dalje se zalažemo za uvođenje obvezatnog i besplatnog dvogodišnjeg programa predškole za djecu pripadnike romske nacionalne manjine.

U pogledu vršnjačkoga nasilja u školama, potrebno je dodatno razvijati i jačati školske programe prevencije nacionalno motiviranog vršnjačkog nasilja te u procese kreiranja i provedbe programa uključiti učenike kako bi program bio u skladu s potrebama djece.

4.2 Prava djece s problemima u ponašanju

Djeca s problemima u ponašanju (PUP) izrazito su ranjiva skupina čija se prava povrijeđuju u sustavu odgoja i obrazovanja, socijalne skrbi, pravosuđu i u postupanju policije te tijekom izvršenja odgojnih mjera. Krši im se pravo na zaštitu od nasilja i zanemarivanja, na primjereno obrazovanje, psihijatrijsko liječenje, na stručnu podršku i zaštitu, na dostojanstvo i privatnost, posebice u medijima, na izražavanje mišljenja i podnošenje pritužbi, osobito u institucijama. **Odgojno-obrazovne ustanove** još nemaju razvijene mehanizme zaštite prava djece koja su u riziku i one koja iskazuju PUP. Nema dovoljno zaposlenih stručnjaka u stručnim službama, a socijalnih pedagoga nema dovoljno ni u školama s posebnim razrednim odjelima za djecu s PUP-om. Učitelji i nastavnici nisu dovoljno educirani za uočavanje rizika u djetetovom životu i za rane intervencije. Postupanje je neujednačeno, a nerijetko se svodi na izricanje pedagoških mjera. Preventivni programi su neujednačene kvalitete, a posebno ih nedostaje za djecu koja su u pojačanom riziku i koja već iskazuju početne PUP. Još uvijek nije donesen *Pravilnik o načinu i obliku provođenja odgojno-obrazovne potpore i stručnog tretmana učenika u riziku za razvoj problema u ponašanju i učenika s problemima u ponašanju*.

U području **obiteljsko pravne zaštite** djece s PUP nedostatna je zaštita prava i interesa djeteta, a zbog zakašnjelog i neučinkovitog poduzimanja mjera u obitelji PUP se pogoršava. Postupci za izdvajanje djeteta iz obitelji, koja ga ugrožava, prekasno započinju i dugo traju, a nerijetko se dijete izdvoji tek odlukom suca za mladež zbog činjenja kaznenih djela. Najučestalije ugrožavanje prava djece s PUP uočili smo u domovima socijalne skrbi za djecu s problemima u ponašanju (**odgojnim ustanovama**). Pojedine ustanove koje smo i sami obišli rade u potpuno neprimjerenim uvjetima za djecu te smo predložili njihovo smještanje u humanije i primjerenije prostorne uvjete. Upozoravali smo na nasilje prisutno u tim ustanovama, koje ostaje bez odgovarajuće reakcije. Nedostatna je i međuresorna podrška i suradnja u rješavanju slučajeva nasilja. Tretman djece je manjkav, nema preventivnih ni tretmanskih programa usmjerenih specifičnim PUP, a diferencijacija tretmana se ne provodi. Djeci s teškoćama mentalnog zdravlja nije osigurano cjelovito liječenje ni psihoterapija, a dječji psihijatri su ponegdje teško dostupni. Pritužbama djece i njihovom pravu na participaciju ne pristupa se s potrebom pažnjom. Poseban problem su bjegovi djece iz ovih ustanova. Zbog višegodišnjeg nepromijenjenog stanja, ponovno smo uputili upozorenje i preporuke MDOMSP-u te predložili izradu **Akcijskog plana za unapređivanje prava i interesa djece koja se nalaze u domovima za djecu s PUP**. O stanju u domovima i svojim inicijativama izvijestili smo i nekolicinu saborskih odbora tražeći uključivanje i poduzimanje mjera na najvišoj razini radi otklanjanja učestalog kršenja više prava ove djece.

4.3 Prava djece čiji su roditelji u zatvoru

Djeca čiji su roditelji u zatvoru suočavaju se s problemom uzdržavanja, stigmatizacijom i diskriminacijom te im je **otežan kontakt** s roditeljem na izvršavanju kazne (zbog udaljenosti doma i zatvora, prijevoza, troškova, sukoba roditelja...). Budući da zatvorenici u istražnom zatvoru imaju smanjeni obim posjeta i nisu uključeni u programe unapređivanja roditeljstva, proizlazi da djeca **nisu izjednačena s obzirom na pravni status lišenja slobode njihovih roditelja**. Osim toga, i mogućnost da dijete živi s majkom u zatvoru do dobi od tri godine (ako se procijeni da je to dobro za njega) ovisit će o tome je li dijete rođeno za vrijeme istražnog zatvora ili za vrijeme izvršavanja kazne. Pravni status roditelja i faza pravosudnog postupka ne bi smio biti temelj nejednakosti djece. O tome i drugim pitanjima predlagali smo rješenja u javnom savjetovanju u povodu izrade *Zakona o izvršavanju kazne zatvora*.

Proteklih godina MP-UZSP je osjetno unaprijedio zaštitu prava i interesa djece zatvorenika te je općenito povećana vidljivost ove djece u zatvorskom sustavu, ali i u društvu. Prostori za posjete su uređeni tako da potiču odnos i komunikaciju djeteta i roditelja, a uvedeni su i video posjeti. Većinu naših preporuka na pojedinačnoj razini MP-UZSP je ostvario, a pojačano je i djelovanje civilnog sektora, osobito u unapređivanju roditeljstva (udruga Roda). I naš Ured sudjelovanjem i iniciranjem brojnih aktivnosti kontinuirano djeluje na unapređivanju položaja djece zatvorenika. Nastavili smo uspješnu međunarodnu suradnju s članicama mreže COPE u razmjeni dobrih praksi i zajedničkim aktivnostima, te sudjelujemo u njezinom strateškom planiranju i aktivnostima.

4.4 Mediji i zaštita dječjih prava

U području medijskih prava djece pratimo zaštitu **privatnosti**, zaštitu od **štetnih sadržaja** i **pravo na pristup informacijama** uz ponudu **kvalitetnih sadržaja za djecu** i **sudjelovanje** djece u stvaranju medijskih sadržaja. Iako su mediji važna podrška dječjim pravima, u izvještavanju o djeci često ne prepoznaju ranjivost djeteta te ignoriraju propise i etičke smjernice za zaštitu dobrobiti djece. Ponekad se pravo na privatnost djeteta u medijima krši i uz suglasnost i na inicijativu roditelja, ali i zbog nesnalaženja stručnjaka koji su dužni štititi djecu.

Zakon o elektroničkim medijima nudi solidan okvir za zaštitu privatnosti djece, ali u praksi se kršenja tog prava djece rijetko prepoznaju te se vrlo rijetko i blago sankcioniraju. Postojeći zakon je u procesu donošenja izmjena kojima bi se trebalo poboljšati zaštitu djece od neprimjerenih sadržaja u elektroničkim medijima, uključujući i platforme putem kojih djeca pristupaju audiovizualnim sadržajima po vlastitom izboru.

U više navrata preporukama smo pozivali medije, ali i stručnjake na zaštitu privatnosti i dostojanstva djece u medijima te smo apelirali na HRT da znatno poveća ulaganja u proizvodnju i emitiranje kvalitetnih programa za djecu i mlade. Novi medijski izazovi zahtijevaju intenzivniji rad na razvoju medijske pismenosti svih, a osobito djece i mladih. Iako raste broj takvih inicijativa, ti programi i dalje nisu uključeni u obvezne odgojno-obrazovne sadržaje niti su dostupni svakom djetetu.

4.5 Prava djece u digitalnom okružju

Sustav zaštite djece u digitalnom svijetu obuhvaća brojna društvena područja, od obitelji, odgojno-obrazovnih ustanova, socijalne i zdravstvene te pravosudne zaštite. U prijavama uočavamo široki spektar različitih povreda dječjih prava u digitalnom okruženju: neprimjerena i nasilna ponašanja od strane

vršnjaka i odraslih osoba; povrede prava na privatnost; ugrožena sigurnost i dobrobit djece te manipulacija djecom putem pornografskih sadržaja i različitih oglasa; nasilni, pornografski i drugi problematični sadržaji koje stvaraju sami maloljetnici i objavljuju na *YouTube* kanalima; nasilne računalne igre; utjecaj tzv. *influencera* i *youtubera*. Stručnjaci upozoravaju da broj ovisnika o internetu i računalnim igrama rapidno raste, a roditelji i učitelji nisu educirani o prepoznavanju simptoma koji upućuju na rizik za razvoj ovisnosti kod djece i mladih. Sve više vremena provedenog uz računalo ili mobitel pojačava rizik od zlorabe i ugrožavanja djece putem interneta. Primjećujemo da su odrasli mnogo više usmjereni na rizike za djecu u digitalnom svijetu nego na benefite korištenja novih tehnologija, najčešće zbog njihovog nepoznavanja i nerazumijevanja, što nam posebno naglašavaju djeca.

4.6 Djeca u pokretu

Primili smo 10 prijava koje se odnose na povrede prava **djece migranata**, koje su se većinom odnosile na nezakonita pojedinačna i kolektivna protjerivanja od strane policijskih službenika na granici s Bosnom i Hercegovinom te Srbijom. Unatoč našim brojnim upozorenjima da je smještaj djece u detenciju protiv najboljeg interesa djeteta, zakonodavni okvir koji dopušta detenciju djece migranata ostao je isti. Iako je MDOMSP donio odluku kojom se određuju dvije kontakt točke za prihvata **djece bez pratnje**, ta se odluka pokazala neodrživom zbog čega je potrebno osigurati odgovarajući smještaj za djecu bez pratnje u vidu specijalizirane ustanove. Također, treba provesti dodatne aktivnosti da bi se stvorili uvjeti za smještaj djece bez pratnje u udomiteljske obitelji, u skladu s odredbama *Zakona o udomiteljstvu*. I dalje se javljaju problemi u sustavu skrbnštva za djecu bez pratnje pa je potrebno osigurati posebnu edukaciju, superviziju i profesionalizaciju skrbnika te organizirati mrežu podrške skrbnicima. Uočili smo problem neuključivanja djece bez pratnje u školovanje, a u vezi s ostvarivanjem prava na zdravstvenu zaštitu djece stranih državljana događa se da pojedini liječnici obiteljske medicine odbijaju primiti djecu bez pratnje.

4.7 Djeca žrtve trgovanja ljudima

U 2019. u RH identificirano je 17 maloljetnih žrtava trgovanja ljudima, većinom hrvatskih državljana. Sustav još uvijek kao moguće žrtve trgovanja ljudima ne prepoznaje ranjive skupine: djecu prosjake, migrante i djecu s PUP koja su u bijegu iz ustanove. U rizičnu skupinu ubrajaju se i romske djevojčice koje su moguće žrtve trgovanja u svrhu sklapanja nedozvoljenog braka, kao i djeca koju se vrbuje putem interneta. Na stranici MUP-a rijetko se evidentiraju nestanci iz ustanova djece stranih državljana koja su u RH zatečena bez pratnje roditelja ili skrbnika te zbrinuta u sustavu socijalne skrbi, a koja često bježe iz ustanove kako bi nastavila svoje putovanje.

4.8 Prava djece na otocima

Djeca koja žive na otocima suočavaju se sa specifičnim pretekama i teškoćama u ostvarivanju svojih prava. Proveli smo anketu među dječjim vrtićima i osnovnim i srednjim školama na otocima kako bismo prikupili više informacija o ostvarivanju prava djece na odgoj i obrazovanje te mogućim poboljšanjima. Gotovo svi ispitanici ističu da zemljopisni položaj i slaba prometna povezanost negativno utječu na pravodobno i učinkovito postupanje službi uključenih u skrb, odgoj i obrazovanje djeteta te na pohađanje edukacija i stručno napredovanje djelatnika. Smatraju da propisi (o prostornim i materijalnim uvjetima, broju i vrsti stručnih radnika te organizaciji rada) ne osiguravaju prava djece na otocima.

Prikupljeni podaci pokazuju i da djeca koja žive na otocima nemaju jednake mogućnosti za kvalitetan

odgoj i obrazovanje kao djeca koja žive na kopnu. Potrebna su veća ulaganja u odgojno-obrazovne ustanove na otocima, posebno u pogledu kadrovskih uvjeta i zapošljavanja mobilnih timova stručnih suradnika, bolja edukacija djelatnika, preventivni rad s djecom, roditeljima i djelatnicima te unapređivanje njihove međusobne suradnje.

5 Preporuke pravobraniteljice za djecu

Kako bi se postigla odgovarajuća razina zaštite dječjih prava i interesa pravobraniteljica za djecu institucijama, tijelima ili pravnim osobama upućuje preporuke, upozorenja, prijedloge, priopćenja i stajališta. Uz više stotina preporuka koje su se odnosile na zaštitu pojedinog djeteta ili u vezi s pojedinačnim predmetom, uputila je i 76 općih preporuka u cilju unapređivanja zaštite prava sve djece ili pojedinih skupina. Opće preporuke upućene su u području: obrazovanja (35), zaštite ranjivih skupina djece (8), zdravlja (5), zaštite privatnosti (4), slobodnog vremena (4), medija (3), sigurnosti (3), zaštite od nasilja (3), pravosuđa (3), obiteljsko pravne zaštite (3), imovinskih prava (1) i ostalim područjima (4).

Na početku školske godine MZO-u dostavljamo objedinjene preporuke i stajališta u odnosu na prava i interese djece u odgojno-obrazovnim ustanovama. Podsjećamo na pravo djeteta na sudjelovanje i na informaciju, prava pojedinih skupina djece (PUP, TUR, djeca pripadnika nacionalnih manjina, darovita djeca, djeca koja mijenjaju razrednu sredinu), kao i na sigurnost školskih prostora, zaštitu djece od nasilja i neetičnih postupanja te potencijalno štetnih sadržaja, na uklanjanje diskriminirajućih sadržaja iz udžbenika, na prijevoz, kvalitetnu prehranu i zdravstvenu zaštitu. Ukazujemo na potrebu poboljšanja prostornih i kadrovskih uvjeta u pojedinim školama, osiguranje prijevoza djece ili sigurnog puta do škola i vrtića. U povodu štrajka preporučili smo da obustava nastave ne smije trajati dugo niti stvarati posljedice za djecu. Zalagali smo se za pravo djece na upis u dječji vrtić, za obrazovanje djece državnih službenika upućenih na rad u inozemstvo, za sufinanciranje troškova prijevoza djece koja pohađaju izvannastavne aktivnosti, prava djece s TUR na pomoćnike u nastavi, podizanje kvalitete obrazovanja djece pripadnika nacionalnih manjina te unapređivanje kadrovskih i prostornih uvjeta pojedinih škola.

Obraćali smo se nadležnim tijelima i radi zaštite i ostvarivanja prava djece pripadnika ranjivih skupina: djece stranih državljana bez pratnje roditelja, djece u ustanovama, djece s TUR, djece u sukobu sa zakonom, djece pripadnika nacionalnih manjina, djece u riziku od siromaštva. Zalagali smo se i za prava bolesne djece te za bolje uvjete bolničkog smještaja, za smještaj roditelja uz dijete na bolničkom liječenju, kvalitetne uvjete bolničkog liječenja za djecu sa psihičkim smetnjama, dostupnost logopedskih usluga i nastave u zdravstvenoj ustanovi. Preporuke smo upućivali i radi sigurnosti djece u prometu i na dječjim igralištima, igraonicama i u sportu, zaštite privatnosti djece, imovinskih prava, zaštite od nasilja, osobito zaštite od seksualnog nasilja, kao i radi zaštite djece u visoko konfliktnim roditeljskim odnosima.

Normativna aktivnost 6

Tijekom 2019. sudjelovali smo u postupku donošenja ili izmjena 40 propisa i strateških dokumenata. Sudjelovali smo u radu nekoliko radnih skupina za izradu: *Nacionalnog izvješća o provedbi Pekinške deklaracije i Platforme za djelovanje, Nacionalnog programa zaštite i promicanja ljudskih prava, Etičkog kodeksa istraživanja s djecom, Akcijskog plana za prevenciju nasilja u školama*. Predložili smo izmjene propisa (4) kako bi se poboljšao imovinski status djece (*Zakon o porezu na dohodak* i *Zakon o subvencioniranju stambenih kredita*), zaštitila njihova privatnost (*Zakon o osobnom identifikacijskom broju* i *Obiteljski zakon*) i sigurnost zbog novih prometala u prometu (1). Sudjelovali smo u postupcima donošenja propisa (30) dajući prijedloge i mišljenje na nacрте akata na poziv nadležnih tijela ili u postupku e-savjetovanja, i to u područjima: zaštite imovinskih prava (7), pravosuđa (6), odgoja i obrazovanja (5), sigurnosti (4), obiteljsko-pravne zaštite (3), zaštite od nasilja (2) te ostalih područja zaštite prava djece (3). Prijedloge i mišljenje dali smo i na strateške dokumente: *Nacionalni program športa, Akcijski plan za prevenciju nasilja u školama, Demografsku strategiju Grada Zagreba* te *Program provedbe Strategije borbe protiv siromaštva i socijalne isključenosti u Republici Hrvatskoj (2014. - 2020.) za razdoblje do 2020. godine*. Na šest propisa nismo imali primjedbe.

Obilasci ustanova za djecu i drugih mjesta 7

U sklopu redovitih aktivnosti obišli smo 45 ustanova i drugih mjesta na kojima djeca organizirano borave. Obišli smo ukupno: osam ustanova socijalne skrbi (tri doma za djecu s problemima u ponašanju i pet ustanova za osobe s tjelesnim, intelektualnim i osjetilnim oštećenjima), jedno sklonište za žrtve obiteljskog nasilja, jednu udomiteljsku obitelj, 23 odgojno-obrazovne ustanove (11 DV, devet OŠ, dvije SŠ i jedan učenički dom), tri zdravstvene ustanove, jednu dječju igraonicu i tri kaznene ustanove. Posjetili smo i četiri CZSS-a, kao i Centar za posebno skrbništvo.

Na temelju uvida u prostore u kojima borave djeca i razgovora s djelatnicima i s djecom dobivamo važne informacije o stanju dječjih prava. Postoje znatne razlike u prostornim, organizacijskim i sigurnosnim uvjetima, sudjelovanju djece te motivaciji, senzibilitetu i angažmanu ravnatelja i djelatnika, u nekima od njih vidljivi su pomaci u ostvarivanju dječjih prava. Odgojno-obrazovne ustanove uglavnom obiluju izborom slobodnih aktivnosti namijenjenih djeci, zdravstvene ustanove pokazuju usmjerenost dječjim potrebama i pravima te primjerenu uključenost roditelja u proces liječenja djeteta. Prilikom obilaska kaznenih ustanova uočena su poboljšanja u osiguravanju primjerenih uvjeta za susrete djece i roditelja na izvršavanju kazne zatvora i za djecu počinitelje kaznenih djela, no i dalje postoji problem neodgovarajućih prostornih i organizacijskih uvjeta, velike teritorijalne udaljenosti i prometne nepovezanosti područja na kojem pojedine ustanove djeluju, nedostatka stručnih djelatnika, nedovoljne razvijenosti preventivnih i tretmanskih programa te nedovoljne osnaženosti djece za prijavu nasilja i kršenja svojih prava.

8 Ostale aktivnosti u zaštiti i promicanju prava djece

U 2019. organizirali smo ukupno 18 skupova, tematskih stručnih sastanaka i različitih događanja, od čega 13 samostalno, a pet u suradnji s drugim organizatorima. Posebno ističemo aktivnosti i manifestacije kojima smo obilježili 30. obljetnicu UN-ove *Konvencije o pravima djeteta*: zajedničku sjednicu djece i saborskih zastupnika, koju smo organizirali zajedno sa Savezom društava *Naša djeca* Hrvatske i Uredom UNICEF-a za Hrvatsku te projekt „Osloni se na dječja prava”, ostvaren zajedno sa Školom primijenjene umjetnosti i dizajna u Osijeku, iz kojega je proizišla istoimena izložba učeničkih radova, bogato ilustrirani katalog i kalendar o dječjim pravima. Među izdavačkim projektima posebno ističemo znanstvenu publikaciju „Participacija djece u školi” (uredile Davorka Osmak Franjić i Ivana Borić) te prateću ilustriranu publikaciju za djecu, koje prikazuju rezultate istraživanja koje smo proveli u osnovnim i srednjim školama. Na stručnim skupovima u RH održali smo 60 izlaganja, u našoj *Maloj kući dječjih prava* organizirali smo ili ugostili druge organizatore ukupno 23 različita događanja s djecom i za djecu, pokrenuli smo samostalno dva projekta te sudjelovali u pet projekata drugih organizatora, a u raznim publikacijama objavili smo 18 članaka o pravima djece. Suradivali smo s brojnim institucijama i organizacijama.

9 Susreti, razgovori i suradnja s djecom

U našem radu posebno su nam važni susreti s djecom kao izvor znanja o ostvarivanju dječjih prava, o njihovim prijedlozima, stavovima, opažanjima i razmišljanjima. Susrete, razgovore i suradnju s djecom ostvarujemo tijekom obilazaka ustanova u kojima ona borave, zatim tijekom različitih događanja te u intenzivnom radu s MMS-om. Kvaliteti ovih susreta značajno doprinosi korištenje naše *Male kuće dječjih prava*, prostora prilagođenog grupnom i radioničkom načinu rada s djecom. Ostvarili smo 20 susreta s djecom u uredima pravobraniteljice za djecu u Zagrebu, Splitu, Rijeci i Osijeku, dva susreta s djecom u školama u okviru nastave građanskog odgoja i obrazovanja te s djecom iz škola koje su sudjelovale u istraživanju „Participacija djece u sustavu odgoja i obrazovanja”, čiji rezultati su predstavljeni u Splitu i Rijeci. U organizaciji drugih subjekata, u okviru različitih manifestacija, ostvarili smo 16 susreta s djecom.

10 Međunarodna aktivnost

M međunarodna aktivnost obuhvaća aktivnosti pravobraniteljice za djecu u suradnji s međunarodnim organizacijama i tijelima te mrežama organizacija, u suradnji s predstavnicima inozemnih organizacija i institucija ili s neovisnim stručnjacima te kroz izlaganja ili druga sudjelovanja na

međunarodnim skupovima. Ove su aktivnosti brojne, a suradnja s pojedinim mrežama organizacija je kontinuirana i intenzivna te nam omogućava dijeljenje iskustva, uvid u dobre prakse, provjeravanje i evaluaciju naših odluka i našeg rada u odnosu na europski i globalni kontekst.

Ostale aktivnosti regionalnih i središnjeg ureda 11

Ured pravobraniteljice za djecu djeluje na četiri lokacije: središnji ured u Zagrebu te regionalni uredi u Splitu, Osijeku i Rijeci. Tako je omogućena veća dostupnost prijaviteljima povreda dječjih prava i lakše komuniciranje djece s pravobraniteljicom.

Zaštita, praćenje i promicanje dječjih prava ostvaruju se kroz susrete s djecom, suradnju s institucijama i stručnim osobama koje se bave dječjim pravima, obilaski mjesta gdje su djeca smještena ili privremeno borave te izlaganja na stručnim i javnim skupovima. Građanima koji prijavljuju povrede dječjih prava, omogućen je neposredan kontakt, dobivanje savjeta i obavijesti o mogućim postupanjima. U cjelovitom Izvješću o radu detaljno je opisan način rada središnjeg i područnih ureda s podacima o područjima u kojima dolazi do kršenja prava djece.

Ustroj i financijsko poslovanje 12

Zakonom o pravobranitelju za djecu, Poslovníkom o radu pravobranitelja za djecu i Pravilnikom o unutarnjem redu Ureda pravobranitelja za djecu propisani su djelokrug poslova, ustroj i broj državnih službenika. Ured ima Službu za stručne poslove i Službu za opće poslove čijim radom upravljaju zamjenice pravobraniteljice. Na dan 31. prosinca 2019. u Uredu je, uz tri dužnosnice, od planirana 23, radilo 19 državnih službenika. Troje službenika je zaposleno tijekom 2019. na temelju provedenog javnog natječaja, i to dvije savjetnice pravobraniteljice te voditelj tehničkih i pomoćnih poslova, na radnom mjestu koje je ostalo upražnjeno odlaskom djelatnika krajem 2018. U središnjem uredu u Zagrebu radilo je 13 službenika, a u područnim uredima u Splitu, Rijeci i Osijeku po dvoje službenika. Ured radi na četiri lokacije: u Zagrebu, Osijeku, Splitu i Rijeci. Poslovni prostori su u vlasništvu RH i Uredu dodijeljeni na korištenje te zadovoljavaju uvjete za realizaciju programa rada. Posebno naglašavamo dobre uvjete za rad s djecom, učenicima i studentima, susrete s djecom i rad MMS-a, promotivne i edukativne aktivnosti te sastanke u *Maloj kući dječjih prava*, prostoru smještenom u prizemlju zgrade zagrebačkog ureda.

Proračun Pravobranitelja za djecu za 2019. godinu iznosio je 5.637.410 kuna. Nakon izmjena i dopuna Financijskog plana te preraspodjele financijskih sredstava u prosincu 2019., Financijski plan Pravobranitelja za djecu na kraju 2019. godine iznosio je **5.659.154 kuna**. Proračun je izvršen u iznosu od **5.588.650 kuna** odnosno **98,75%**. Godišnji financijski izvještaji za 2019. godinu izrađeni su u zakonskom roku i dostavljeni Državnom uredu za reviziju i Financijskoj agenciji.

13 Zaključak

U trenutku pisanja zaključka ovoga Izvješća za 2019. godinu životi djece i njihovih obitelji potpuno su preokrenuti uslijed pandemije *koronavirusa*, a kasnije i potresa koji su pogodili Zagreb i okolicu. Izvanredne situacije potvrđuju koliko je važno raditi na prevenciji rizika te u ne-kriznim razdobljima pripremati se za teška vremena.

Hrvatske su institucije u 2019. godini, nažalost, iznevjerile djecu kad je u pitanju zaštita od nasilja. Dramatičan porast nasilja u obitelji, u odnosu na prethodnu izvještajnu godinu, mjeren i prijavama pravobraniteljstvu za djecu i prijavama za kaznena djela nasilja u obitelji te kaznenim djelima na štetu djece, zahtijeva **hitne i učinkovitije mjere zaštite djece**. Tražimo koordinirano djelovanje i osnaživanje institucija koje se bave zaštitom od nasilja - kroz edukacije i supervizije te zapošljavanje dodatnog broja stručnjaka.

Očekujemo i konkretniju i odlučniju reakciju sustava zaštite djece u situaciji **konfliktnih obiteljskih odnosa i razvoda roditelja**. Potrebno je osigurati da sudjelovanje djece u postupku bude sigurno, dobrovoljno i neopterećeno.

Djeca ne smiju biti žrtve diskriminacije. Prijave diskriminacije u odgoju i obrazovanju ukazuju na nerazumijevanje i neprepoznavanje diskriminatornog postupanja i praksi te je potrebno sustavno i kontinuirano educiranje odgojno-obrazovnih radnika o pravima djece i njihovoj zaštiti. S obzirom na prisutnost nacionalno motiviranog vršnjačkog nasilja u školama te produbljivanje tenzija između pripadnika većinskog i manjinskog naroda u pojedinim područjima, potrebno je uspostaviti čvršće mehanizme međusektorske suradnje nužne za kvalitetno provođenje mjera zaštite prava i dobrobiti djece pripadnika nacionalnih manjina.

Zajedničko i koordinirano djelovanje dionika iz različitih sustava nužno je i u provedbi odgojno-obrazovne inkluzije kako bi se **djeci s teškoćama u razvoju** osiguralo pravo na obrazovanje. Proces širenja i razvoja usluga rane intervencije u djetinjstvu odvija se presporo te, iako formalno postoji Povjerenstvo za ranu intervenciju u djetinjstvu u Hrvatskoj, ono još nije započelo s radom.

U području **odgoja i obrazovanja** nužno je uvesti licencije koje bi pridonijele uspostavi i ujednačavanju kvalitete odgojno-obrazovnog rada te ostvarivanju prava djece na kvalitetno obrazovanje.

Neučinkovitost institucija ne smije otežavati živote ranjivoj djeci. Nužno je povećati žurnost i učinkovitost **pravosuđa** u postupcima u kojima se rješava o pravima djece te osigurati da svakom djetetu koje sudjeluje u kaznenom, prekršajnom, građanskom i upravnom postupku pod jednakim uvjetima bude dostupna stručna podrška i pomoć.

U području zaštite **zdravlja** djece godinama se ponavljaju problemi **nedovoljnog broja stručnjaka** u sustavu zdravstva, **neodgovarajuće komunikacije** između zdravstvenih djelatnika i roditelja te u vezi sa zaštitom zdravstvenih prava djece koja boluju od **kroničnih bolesti**. Djeca zabrinjavajuće dugo čekaju na prvi specijalistički i kontrolni pregled. Važno je uložiti dodatne napore u stručnu komunikaciju o prednostima cijepljenja i rizicima kojima se izlažu djeca koja nisu cijepljena. Radi zaštite djece čiji roditelji odbijaju medicinski indicirane intervencije, potrebno je donijeti protokol o postupanju i suradnji institucija nadležnih za zaštitu i liječenje djeteta. Nužno je osigurati i odgovarajuću razinu pedijatrijske palijativne skrbi.

U sustavu zaštite **žrtava trgovanja ljudima** treba uložiti više napora u prepoznavanje posebno ranjivih

skupina djece: djece prosjaka, migranata, djece s problemima u ponašanju koja su u bijegu iz institucija, romskih djevojčica izloženih prisilnom *sklapanju braka* te u procesuiranju počinitelja takvih kaznenih djela.

Siguran pristup digitalnim sadržajima postaje ključan u ostvarivanju različitih prava. Digitalno okružje danas je od presudne važnosti u ostvarivanju, promicanju i zaštiti dječjih prava, stoga je država dužna osigurati da sva djeca imaju siguran pristup digitalnim uređajima, kvalitetnim sadržajima te sustavnom obrazovanju u području medijske i digitalne pismenosti, kao ključne kompetencije za budućnost djeteta. Kao što vidimo, to je osobito važno u izvanrednim okolnostima kada pristup internetu znači i pristup obrazovanju. Istovremeno moramo neprekidno pratiti sve nove izazove i rizike kojima su djeca izložena na internetu te razvijati učinkovite zaštitne mjere.

Nepostojeća ili nedovoljna suradnja između resora socijalne skrbi i odgoja i obrazovanja, između pravosuđa i socijalne skrbi te zdravstva i obrazovanja rezultira kršenjem prava djece. Stoga pozivamo **sve resore da ulože veće napore u povezivanje i suradnju.**

Već dugo upozoravamo na potrebe djece s problemima u ponašanju i problemima mentalnog zdravlja koja ne dobivaju potrebnu podršku, što uzrokuje dodatne probleme. Potrebno je organizirati mrežu institucija u kojima bi, prema načelu jednake teritorijalne dostupnosti, djeci i njihovim obiteljima bila osigurana psihosocijalna pomoć stručnjaka mentalnoga zdravlja.

Potrebni su **veći naponi kako bismo umanjili negativne učinke siromaštva na djecu**, osobito ako znamo da je gotovo svako peto dijete u riziku od siromaštva.

Svako dijete treba obitelj. Unatoč brojnim aktivnostima koje za cilj imaju deinstitucionalizaciju i promociju udomiteljstva, velik broj djece i dalje odrasta u ustanovama, dijelom i zbog nedovoljno razvijene mreže udomiteljskih obitelji, posebice u urbanim sredinama te nedostatka specijaliziranih udomitelja za djecu s problemima u ponašanju i djecu s teškoćama u razvoju, ali i izostanka sustavne i kvalitetne podrške udomiteljskim obiteljima.

Bez obzira na to gdje žive, djeci treba osigurati jednake šanse. Neravnomjerna dostupnost brojnih usluga i dalje negativno utječe na osiguravanje jednakih šansi među svom djecom.

Djeca žele i mogu biti dio rješenja, ako im to u većoj mjeri omogućimo. Iako su vidljivi pomaci u okupljanju stručnjaka, organizacija civilnog društva i pojedinih institucija u području prava i načela sudjelovanja djece, općenito, sudjelovanje djece ne ostvaruje se u društvu u dovoljnoj mjeri.

Djeca ne mogu odrastati s idejom da žive u pravednom okruženju ako tu pravdu ne mogu iskusiti u svojim životima. Djeca ne mogu vjerovati ljudima koji ne pokazuju brigu za njih. Pozivam vas da ih slušate, čujete i pomognete im naći rješenja za njihove teškoće. **Izgradite svoje odnose s djecom pokazujući brigu i uvažavanje za njihove potrebe i ranjivost.**

Zaključno, naše društvo ima dobre resurse, propise i ljudske potencijale, ali još moramo učiniti sve što je našoj moći za zaštitu djece i za njihovu dobrobit. Zajedničkim naporima, stručnim radom i suradnjom, poboljšajmo stanje prava djece, osobito u vremenima koja nam donose brojne izazove.

14 Legenda

KRATICA	PUNI NAZIV
ASOO	Agencija za strukovno obrazovanje i obrazovanje odraslih
AZOO	Agencija za odgoj i obrazovanje
COPE	Children of Prisoners Europe
CZSS	Centar za socijalnu skrb
DIRH	Državni inspektorat Republike Hrvatske
DND	Društvo „Naša djeca“
DV	Dječji vrtić
HGK	Hrvatska gospodarska komora
HLZ	Hrvatski liječnički zbor
HOK	Hrvatska odvjetnička komora
HRT	Hrvatska radiotelevizija
HZZO	Hrvatski zavod za zdravstveno osiguranje
JLS	Jedinica lokalne samouprave
MDOMSP	Ministarstvo za demografiju, obitelj, mlade i socijalnu politiku
MGPO	Ministarstvo gospodarstva, poduzetništva i obrta
MMS	Mreža mladih savjetnika
MP	Ministarstvo pravosuđa
MP-UZSP	Ministarstvo pravosuđa – Uprava za zatvorski sustav i probaciju
MRMS	Ministarstvo rada i mirovinskog sustava
MUP	Ministarstvo unutarnjih poslova
MZO	Ministarstvo znanosti i obrazovanja
MVEP	Ministarstvo vanjskih i europskih poslova
OBZ	Obiteljski zakon
OIB	Osobni identifikacijski broj
OŠ	Osnovna škola
PUP	Problemi u ponašanju
RH	Republika Hrvatska
SKP	Stručni komunikacijski posrednik
SŠ	Srednja škola
TUR	Teškoće u razvoju
UN	Ujedinjeni narodi
UNICEF	Fond Ujedinjenih naroda za djecu
VE	Vijeće Europe
ZSD	Zakon o suzbijanju diskriminacije